

TÜRK CEZA HUKUKUNDA ŞANTAJ SUÇU

BLACKMAIL CRIME IN TURKISH CRIMINAL LAW

Fahri Gökçen TANER*

Özet: 5237 sayılı TCK'da yer alan şantaj suçu, 765 sayılı TCK'nın 188. maddesinde yer alan şartlı tehdit suçunun bazı unsurlarıyla, 192. maddesinde yer alan tehdit ile menfaat sağlama suçunun bazı unsurlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Makalede tehdit suçunun özel bir şeklini teşkil eden şantaj suçu tüm unsurlarıyla ele alınmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Şantaj, tehdit, şartlı tehdit, tehdit ile menfaat sağlama, yağma.

Abstract: Combining elements from the legislation on crimes of *conditional menace* and *derive benefits by menace*, situated in the former Turkish criminal code; blackmail crime existent in the new Turkish criminal code is constituted. In this article blackmail crime, a special form of menace crime, is discussed in all its aspects.

Keywords: Blackmail, conditional menace, derive benefits by menace, extortion.

I. GİRİŞ

Bir kimseyi, bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlamanın özel bir şeklini teşkil eden¹ şantaj suçu, TCK'nın özel hükümler başlıklı

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı öğretim elemanı.

¹ İlhan Üzülmöz, *Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar Sistemi Çerçevesinde Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, Ankara, Turhan, 2007, s. 131 (Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları).

ikinci kitabında, hürriyete karşı suçların düzenlendiği yedinci bölümde yer alan suç tiplerinden biridir. Suç, TCK'nın 107. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

*"Hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmama-
cağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi
yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlayan kişi, bir yıl-
dan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*

*(Ek fıkra 29.06.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun m. 14) Kendisine veya
başkasına yarar sağlamak maksadıyla bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar
verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidinde bu-
lunulması halinde de birinci fıkraya göre cezaya hükmolunur."*

5237 sayılı TCK'nın kanunlaşmasına ilişkin çalışmalar sürerken, TBMM'ye sevk edilen Hükümet Tasarısı'nın² kaynağı, Fransız Ceza Kanunu'nun 312-10.³ maddesinde düzenlenen şantaj suçuna ilişkin hükümdü. Fakat hüküm, tasarıda yer alan metinden tamamen farklı bir biçimde, tek fıkra halinde kanunlaşmıştır. Sonuç olarak 5237 sayılı TCK'da yer alan şantaj suçu, 765 sayılı TCK'nın 188. maddesinde yer alan şartlı tehdit suçunun bazı unsurlarıyla, 192. maddesinde yer alan tehdit ile menfaat sağlama suçunun⁴ bazı unsurlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.⁵

² Hükümet Tasarısı'nın 158. maddesinde yer alan şantaj suçuna ilişkin düzenleme şu şekildedir:

"Bir imza veya sırrın elde edilmesini, kendisine bazı maddi yarar ve değerlerin veya herhangi bir malın teslimini sağlamak maksadıyla, bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki fiillerin açıklanacağı veya isnat edileceği hususunda tehditte bulunmak şantajdır.

Şantaj faili bir yıldan beş yıla kadar hapis ve yedi milyar liradan yirmi milyar liraya kadar para cezasına mahkûm edilir.

Tehdidini yerine getiren şantaj faili iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmi milyar liradan kırk milyar liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilir.

Şantaj suçlarından dolayı tüzel kişiler de sorumludur."

³ Fransız Ceza Kanunu'nun 310-10. maddesi şu şekildedir: *Şantaj, şerefe veya saygınlığa zarar verecek nitelikte hususların isnat edileceği veya açıklanacağı yönünde tehdit ederek; bir insanın, bir taahhüt veya feragatin, bir sırrın, yüklü bir miktarda paranın, bir değer ya da malın elde edilmesidir.*

⁴ 765 sayılı TCK'nın 192. maddesinde zaman içerisinde yapılan değişiklikler hakkında bkz. İlhan Üzülmez, "Şantaj Suçu (m. 192)", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. VIII, S. 1-2, s. 173 ve 174.

⁵ Çetin Arslan / Bahattin Azizağaoğlu, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Ankara Kasım

Öğretide 5237 sayılı TCK'nın kanunlaşan ilk haline yönelik olarak, failin hakları ve yükümlülükleri dışında kalan hususlardan faydalanarak menfaat sağlamanın, 107. maddede (bugünkü ilk fıkra) düzenlenen suçun maddi unsurunun dışında kalacağı⁶ ve bu nedenle failin sair bir kötülük gerçekleştirileceğini beyan etmekten dolayı tehdit suçunun hafif şeklinden halinden cezalandırılacağı ve bu durumun yerinde olmadığı şeklinde eleştiriler yöneltmiştir.⁷ Böylelikle 765 sayılı TCK'nın 192. maddesinde yer alan "tehdit ile menfaat sağlama" suçuna benzer bir hüküm, ikinci fıkra olarak Kanun'a eklenmiştir.⁸

Eklenen hüküm ile 765 sayılı TCK'da yer alan tehdit ile menfaat sağlama suçu arasında çeşitli farklılıklar vardır. Tehdit ile menfaat sağlama suçunun maddi unsuru "bir gerçek veya tüzel kişiye zarar verebilecek bir hususun herhangi bir surette açıklanması" iken, 5237 sayılı TCK'nın 107/2. maddesinde "yalnızca şeref veya saygınlığa zarar verecek" hususların açıklanması suç haline getirilmiştir. Bu bakımdan 5237 sayılı TCK'nın 107/2. maddesinin, belirli değerleri koruma altına aldığı ve daha açık olduğu göze çarpmaktadır. Buna karşın 5237 sayılı TCK'nın 107/2. maddesinde, 765 sayılı TCK'dan farklı olarak "şeref veya saygınlığa aykırı hususları isnat etmek" şeklinde yeni bir seçimlik hareket yer almaktadır. 107/2. maddenin bu haliyle, Fransız Ceza Kanunu'nun 312-10. maddesinden de esinlendiği ve bu hükümde yer alan değerlerden yalnızca şeref ve saygınlığı koruma altına aldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle makalede Fransa'daki uygulamadan da örnekler verilerek Fransız mahkemelerinin bazı kararlarının aktarılması suretiyle, suç tipinin daha iyi açıklanmasına çalışılacaktır. Zira söz konusu suç 1863 yılında Fransız Ceza Kanunu'na girmiş⁹ ve geçen 150

2004, s. 487; Süheyl Donay, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, İstanbul, Beta, 2007, s. 172.

⁶ Ersan Şen, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, s. 431.

⁷ İsmail Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu*, Ankara, Malkoç Kitapevi, 2005, s. 459; Donay, s. 173.

⁸ 107/2. madde TCK'ya, 08.07.2005 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlanan 5377 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 14. maddesiyle eklenmiştir.

⁹ Fransa'da bu suç konu olan fiillerin savcılar tarafından var olan klasik mala karşı suçlara ilişkin esaslar uyarınca kovuşturulmasındaki güçlük, 1863 yılında bu suçun Fransız Ceza Kanunu'na eklenmesiyle aşılmıştır. Bkz. Michéle Laure Rassat, *Droit pénal spécial - Infractions des et contre les particiliers*, 5ème édition, Paris 2006, s.

yıla yakın sürede bu ülkede şantaj suçuna ilişkin yerleşik içtihatlar oluşmuştur.

Aslında şantaj, tehdidin özel bir şeklini teşkil etmektedir.¹⁰ Kanun koyucu belli şekillerde gerçekleştirilen ve belli değerlere yönelen tehdidi, şantaj başlığı altında düzenlenmiştir. Makalenin amacı, bu hususların açıklığı kavuşturulmasıdır.

Bu suçun şantaj başlığıyla düzenlenmesi öğretide, kelimenin Fransızca olması ve hukuki bir terim olmaması gerekçesiyle eleştirilmekte ve bu suçun “*çikar sağlama amaçlı tehdit*” başlığı altında veya tehdit suçunun ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlenmesinin daha yerine olacağı ileri sürülmektedir.¹¹ “*Şantaj*”ın hukuki bir terim olmadığı yönündeki eleştiriye katılmak mümkün gözükmemektedir, zira bu Fransızca bir hukuk terimidir. Öte yandan elbette iyi bir Türkçe karşılık bulma imkânı varsa, her zaman Türkçe karşılık tercih edilmelidir. Şantaj bakımından ise en azından şimdilik, böyle bir karşılık yoktur.

II. HUKUKİ KONU

Genel olarak kişi hürriyetine karşı suçlarla korunan hukuki değer, ferdin tüm alanlarda serbest olarak hareket etme özgürlüğüdür.¹² Öğretide kişi hürriyetinin iç (moral)¹³ ve dış (fizik) olmak üzere iki görünümü olduğu ve şantaj, tehdit, cebir suçlarıyla korunan hürriyetin iç

210. Şantaj suçunun Roma hukuku, ortak hukuk ve Alman hukukundaki tarihsel gelişimi için ayrıca bkz. Mahmut Koca, *Yağma Cürümleri, Ankara, Seçkin, 2003, s. 291.*

¹⁰ Zeki Hafızoğulları / Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişiler Karşı Suçlar*, Ankara, U S-A, 2010, s. 171.

¹¹ Donay, s. 173.

¹² Çetin Özek, “*Türk Ceza Kanununa Göre Hürriyet Aleyhine Cürümlerin Temel Prensipleri*”, *İÜHFİM*, C. 29, Y. 1964, S. 4, s. 963.

¹³ Soyaslan bu tür hürriyeti, manevi özgürlük olarak adlandırmaktadır. Bkz. Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 5. Bası, Ankara, Yetkin, 2005, s. 216.

hürriyet olduğu ifade edilmektedir.¹⁴ Emniyet ve huzur içerisinde yaşamak dahi kişi hürriyeti kavramına dâhildir.¹⁵

Şantaj, hürriyete karşı suçlar arasında düzenlenmesine karşın, çok hukuki konulu bir suçtur.¹⁶ Şantaj suçunun mağdurun iradesine aykırı olarak ona bir şeyi yaptırma veya yaptırmama şeklinde gerçekleştiği hipotezlerde, korunan tek hukuki değer kişinin iç hürriyeti, yani yeteneklerine ve şartlarına göre irade oluşturabilme imkânı, başka bir deyişle irade özgürlüğüdür. Buna karşın şantajın maddi çıkar elde etmek şeklindeki hipotezlerinde ise, sözü geçen değerlerin yanında mal varlığı değerleri de hukuki korumanın konusunu oluşturmaktadır. Karşılaştırmalı hukuka bakıldığında şantaj suçunun daha çok maddi çıkar elde etmek amacıyla işlenen bir suç tipi olarak görüldüğü ve genellikle malvarlığına karşı suçlar arasında düzenlendiği anlaşılmaktadır.¹⁷ Öte yandan bu hukuk düzenlerinde dahi şantaj suçuyla malvarlığı değerlerinin yanı sıra, irade özgürlüğünün de korunduğu kabul edilmektedir.¹⁸ Türk hukukunda ise şantaj haksız bir yarar elde etmek için işlenebileceği gibi, bir şeyin yapılmasını ya da yapılmamasını sağlamak amacıyla da işlenebilmektedir.

Kanun koyucu bu suçta, özgürlüğe yönelik olan saldırıyı egemen unsur kabul ederek, şantajı yağmanın aksine mala karşı suçların arasında değil, özgürlüğe karşı suçların arasında düzenlemiştir. Yukarıda da ifade edildiği üzere suçun seçimlik hareketleri maddi çıkar elde etmeye yönelik olabileceği gibi bir şeyin yapılmasına ya da yapılma-

¹⁴ Özek, s. 963 ve 964. Belirtmek gerekir ki yazarın makalesini yazdığı 1964 yılında Türk Hukukunda şantaj adında özel bir suç tipi yoktu. Bu nedenle şantaj suçunun tehdidin özel bir şekli olduğu düşüncesiyle yazarın eserine atıf yaptığımızı ifade etme gereği duyuyoruz. Özek'in makalesi haricinde Türk Hukuku'nda ve karşılaştırmalı hukukta hürriyete karşı suçların düzenlenişine ilişkin esaslar için bkz. Yüksel Ersoy, *Çalışma Hürriyetine Karşı Suçlar*, Ankara 1973, s. 21-43.

¹⁵ Bkz. Rassat, s. 865.

¹⁶ Mahmut Koca, "Yağma Cürmünün Kimi Suçlardan Ayrımı", Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, içinde, İstanbul 2002, s. 1490; Üzülmmez, "Şantaj Suçu", s. 184.

¹⁷ Şantaj suçunun Alman, Avusturya, İsviçre, ABD, İspanya ve Rus hukuk sistemlerinde düzenleniş şekilleri için bkz. Üzülmmez, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 138-141; Üzülmmez, "Şantaj Suçu", s. 175.

¹⁸ Üzülmmez, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 138-141

masına yönelik de olabilir. Dolayısıyla şantaj suçunun Türk hukukunda, özgürlüğe karşı suçlar arasında düzenlenmesi yerinde olmuştur.¹⁹

III. FAİL

Özellikle ilk fıkraya ilişkin tartışmaların daha net bir biçimde ortaya konulabilmesi için 107. maddenin her iki fıkrasının ayrı ayrı incelenmesi yerinde olacaktır.

A. ŞANTAJ SUÇUNUN 107/1. MADDEDE YER ALAN ŞEKLİ BAKIMINDAN

Bilindiği üzere ancak belli kimseler tarafından işlenebilen suçlara özgü suç adı verilir.²⁰ Bu noktada 107/1. maddede failin bir hakkı ya da yükümlülüğü olan bir kişi olması arandığından, bu suçun bir özgü suç olup olmadığı yönünde oluşabilecek tereddütleri bertaraf etmek gerekmektedir. Burada failin mutlaka bir hakka veya yükümlülüğe sahip olan bir kişi olmasının aranması, ilk bakışta bu hipotezin yalnızca özgü failer tarafından işlenebileceğini akla getirebilir. Öte yandan herkesin hak veya yükümlülük sahibi olduğu durumlarda, şantaj suçunun 107/1. maddede düzenlenen şeklinin özgü suç olduğunun ileri sürülmesi mümkün değildir. Bu duruma re'sen kovuşturulan bir suçta ihbar edilmesinin herkesin hakkı olması örnek olarak verilebilir. Bu nedenle 107/1. maddede yer alan suç bir özgü suç değildir.²¹ Ancak bazı hallerde suçun herkes tarafından işlenmesinin mümkün olmaması söz konusu olabilir. Bu hale ise şikâyet hakkı sahibinin, faili şikâyet etmemek için para istemesi örnek olarak verilebilir. Bu noktada 5237 sayılı TCK bakımından reşit olmayanla cinsel ilişki suçu ve şikâyet hakkının sahibine dikkat çekmek yerinde olacaktır. Bilindiği üzere bu suç 765 sayılı TCK'nın 416. maddesinde "*Genel Adap ve Aile*

¹⁹ Aynı görüşte bkz. Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 138.

²⁰ Özgü suç hakkında bilgiler ve bir suçun özgü suç olup olmadığını tespit etmek için yapılacak akıl yürütme hakkında bkz. Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Ankara, Savaş, 2009, s. 91 ve 92.

²¹ Aksi görüşte bkz. Necati Meran, *Kişilere Karşı Suçlar*, Ankara, Seçkin, 2005, s. 305; Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 151; Veli Özer Özbek, *İzmir Şerhi C. II Özel Hükümler*, Ankara, Seçkin, 2008, s. 703.

Düzenine Karşı Cürümler” arasında düzenlenmişti ve re’sen soruşturulmakta ve kovuşturulmaktaydı. Oysa 5237 sayılı TCK’da “reşit olmayanla cinsel ilişki suçu” kişilere karşı suçlar arasında düzenlendiği için, şikâyet hakkı yalnızca mağdura aittir, veli veya vasinin şikâyet hakkı yoktur.²² Bu yüzden 15-18 yaş arasındaki çocuğun veli veya vasisi bakımından hakkı olan bir şeyi yerine getireceğinden bahisle mağdurdan çıkar sağlama (reşit olmayanla rızasıyla cinsel ilişkiye giren reşit kişiden, kendisini şikâyet etmemek için para istenmesi) hipotezinin gerçekleşmesi mümkün değildir. Veli veya vasinin cinsel ilişkiye giren reşit kişiyi, şikâyet hakkının olduğuna inandırarak veya onun bu inancından yararlanarak çıkar sağlaması halinde dolandırıcılık suçunun oluşması söz konusu olacaktır.

Buna ek olarak kamu görevlisi olmayan failer tarafından işlenmesi halinde şantaj suçunu teşkil edecek bazı fiiller, kamu görevlisi olan failer tarafından işlendiğinde suçun nitelik değiştirmesi söz konusu olabilir. Bu olasılıklara, şantaj suçunun diğer suçlarla ilişkisinin inceleneceği VIII. başlık altında değinilecektir.

B. ŞANTAJ SUÇUNUN 107/2. MADDEDE YER ALAN ŞEKLİ BAKIMINDAN

107/2. maddede düzenlenen suç, fail bakımından herhangi bir özellik göstermediğinden herkes tarafından işlenebilir.

Failin şeref veya saygınlığa zarar verebilecek bir hususu açıklama tehdidini, kamu görevlisi olmaktan dolayı elinde bulundurulan araç ve gereçleri kullanarak gerçekleştirmesi halinde, cezası 266. madde uyarınca arttırılacaktır.²³

IV. MAĞDUR

5237 sayılı TCK’nın 107/2. maddesine karşılık gelen, 765 sayılı TCK’nın 192. maddesinde suçun gerçek kişilere karşı işlenebileceği

²² Aynı görüşte bkz. Durmuş Tezcan / Mustafa Ruhan Erdem / R. Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 6. Baskı, Ankara, Seçkin, 2008, s. 327.

²³ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 151.

gibi tüzel kişilere karşı da işlenebileceği açıkça hüküm altına alınmıştı. Ne 5237 sayılı TCK'nın 107/2. maddesinde ne de hükmün gerekçesinde herhangi bir belirleme yer almaktadır. Öte yandan 5237 sayılı TCK'nın özel hükümler kitabı incelendiğinde, bu kitapta yer alan hiçbir suç tipinde, tüzel kişinin açıkça mağdur olabileceğinin belirtilmediği, kişi veya kimse tabirleri kullanılmakla yetinildiği görülmektedir. Kanun koyucunun tüzel kişinin mağdurluğundan açıkça söz etmeye gerek duymaması, elbette tüzel kişinin suçun mağduru olamayacağı şeklinde yorumlanamaz.²⁴ Dolayısıyla suçun yapısı elverdiği takdirde, tüzel kişi de gerçek kişi gibi suçun mağduru olabilir.

Her ne kadar şeref varlığı yalnızca gerçek kişilere aitse de, saygınlık hem gerçek hem de tüzel kişiler bakımından söz konusu olabilir. Nitekim Fransız uygulaması da bu yöndedir.²⁵ Örneğin bir şirkete yönelik olarak, şirkete zarar verebilecek finansal bilgilerin açıklanacağı yönündeki bir tehdit şantaj suçuna vücut verir.²⁶ Benzer şekilde, bir şirkete yönelik olarak, kendisine belli bir miktar para verilmediği takdirde, şirketin sahip olduğu otelin genelev olarak çalıştırıldığı yönünde internette yer alan forum sitelerinde asılsız beyanlarda bulunacağını ifade eden failin davranışı, şantaj suçuna vücut vermektedir. Burada söz konusu olan otelin ve dolayısıyla sahibi olan şirketin saygınlığıdır ve şirket suçun mağduru olarak kabul edilmelidir.

Suçun 107/1. maddede yer alan şekli bakımından, haksız çıkar sağlamaya zorlanan kişi ile failin yapacağı veya yapmayacağı şeyden etkilenecek ya da yapılacak açıklamadan zarar görecektir kişinin aynı olması şart değildir. Failin, bir anne veya babadan çocuğunun ya da bir eşten diğerinin işlediği suçu ihbar etmemek için yarar sağlamaya çalışması halinde, suçun ihbarından doğrudan zarar görecektir kişiyle, malvarlığı bakımından zarara uğrayacak kişi aynı olmamasına rağmen

²⁴ Soyaslan da suçun mağdurunun tüzel kişi olabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Soyaslan, s. 216. Özbek ise açıkça görüş bildirmemesine karşın, verdikleri bir örnekte mağdurun tüzel kişi olmasından, bu görüşü paylaştıkları anlaşılmaktadır. Bkz. Özbek, s. 704. Aksi görüşte bkz. Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 151. Fransız uygulamasında da, tüzel kişilerin şantaj suçunun mağduru olabileceği kabul edilmektedir. Örnek bir karar için bkz. Rouen, 4 mars 2002, JCP 2003 IV, p. 1664 (Code Pénal Dalloz, 101ème édition, p. 589).

²⁵ Jean Larquier / Philippe Conte, *Droit pénal des affaires*, 11ème édit. Paris 2004, s. 97.

²⁶ Larquier / Conte, s. 96.

şantaj suçu oluşur.²⁷ Her ne kadar 107. maddede, 106. maddede yer alan tehdit suçundakinin aksine mağdurun yakınlarının da zarar görebilecek kişiler arasında yer alabileceği yönünde bir ifade yer almamaktaysa da, mağdura karşı yakınlarına ilişkin hususların ileri sürüldüğü hallerde de mağdurun iç huzurunun bozulmasından hareketle bu çözümlerin yerinde olduğu düşüncesindeyiz. Nitekim 765 sayılı TCK döneminde mağdurun yakınlarına yönelik bir saldırı tehdidinin suç teşkil ettiği Kanun'da açıkça yazmamasına rağmen, Yargıtay içtihatları bu yönde gelişmişti.²⁸ Fransız uygulaması da aynı yöndedir.²⁹ Benzer bir uygulamanın 5237 sayılı TCK döneminde de şantaj suçu bakımından kabul edilmesi yerinde olacaktır.

Bu başlık altında, mağdur ile suçtan etkilenecek kişinin aynı olmasının zorunlu olmadığı hususuna ilişkin olarak yaptığımız açıklamalar, 107/2. maddede yer alan suç tipi bakımından da geçerlidir. Bir babaya, belirli bir miktar para vermediği takdirde, oğlunun çıplak fotoğraflarının yayınlanacağını bildirilmesi, bu duruma örnek olarak verilebilir.

Şantajın, kamu görevlisi olan mağdura karşı görevini yaptırmamak amacıyla gerçekleştirilmesi halinde TCK'nın 265. maddesinin³⁰ ne şekilde uygulanacağı üzerinde durulmaya değer bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Maddenin gerekçesinde konuyu aydınlatacak bir açıklama yer almamaktadır. Hükmün düzenleniş şekline bakıldığında, tehdit suçunun hafif şekli için altı aya kadar, basit şekli için ise altı aydan iki yıla kadar hapis cezası tespit edildiği görülmektedir. 265/1. madde ise öngörülen ceza altı aydan üç yıla kadardır. Kolaylıkla görülebileceği üzere kanun koyucu, tehdidin basit şekliyle korunan değerlere ek olarak kamu görevlisinin görevini yerine getirmesinin engellenmesinin, kamu hizmetini aksatacağı düşüncesiyle cezanın tavanında bir artırımı öngörmüştür. Bu durum 265/1. maddenin 106. mad-

²⁷ Rassat, s. 211.

²⁸ Mehmet Emin Artuk / Ahmet Gökçen / Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, Turhan, 2006, s. 200.

²⁹ Rassat, s. 210; Jean Pradel / Michel Danti Juan, *Manuel de droit pénal spécial*, Paris 2004, s. 653; Michel Veron, *Droit pénal spécial*, 11ème édition, Paris 2006, s. 267.

³⁰ TCK'nın 265/1. maddesi şu şekildedir: "Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

deye göre özel hüküm olmasından kaynaklanmaktadır. Şantajın, konusu bakımından özel olan bir tür tehdit olduğu da dikkate alındığında, kamu görevlisine görevini yapmaması için şantajda bulunulması halinde de, yine yalnızca özel hüküm olan 265. maddeyi uygulamak gerekecektir.³¹ Zira burada “*tehdit kullanmak*” ifadesinin teknik anlamda tehdidi ifade ettiğini kabul etmek, kamu görevlisine görevini yaptırmamak amacıyla şantaj yapılmasının, basit şantaj suçuyla aynı şekilde cezalandırılmasına yol açacak ve korunması gerekli bu değeri cezasız bırakacaktır.

Kanımızca 265. maddenin kapsamında kalacak bir şantaj fiili 107. maddenin iki fıkrasından herhangi birine ilişkin olabilir.³² Kiracısı olan polis memuruna amirinden aldığı emre uyararak, yapılan gösteri sırasında kendisine biber gazı sıkarsa onu evden çıkaracağını söyleyen ev sahibinin durumu ilk fıkradaki hipoteze örnektir. Zira burada kişi hakkı olan bir şeye dayanarak, polis memurunu kanuna aykırı olarak görevini yapmamaya zorlamaktadır. Herhangi bir gösterici ise bir polis memuruna kendisine veya bir başkasına biber gazı sıkarsa onun çıplak fotoğraflarını yayınlacağını söylese, bu sefer ikinci fıkra kapsamında kalan bir suç oluşur ve her iki fiil de 107. maddeye göre değil, özel hüküm olan 265. maddeye göre cezalandırılır.

V. SUÇUN UNSURLARI

A. MADDİ UNSUR

1. Genel Olarak

Şantaj başlığını taşıyan 107. maddenin birinci ve ikinci fıkralarında birbirinden farklı iki ayrı suç düzenlenmiştir. Dolayısıyla iki fıkrayı birbirinden bağımsız başlıklar altında incelemek gerekmektedir. Fakat bu incelemeye geçmeden önce, her iki fıkra bakımından ortak olan hususları, gereksiz tekrardan kaçınmak amacıyla bu başlık altında ifade etmek daha uygun olacaktır.

³¹ Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 152.

³² Söz konusu tehdidin yalnızca 107/2. maddeye yönelik olabileceği yönünde bkz. Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 152.

765 sayılı TCK'da yer alan bazı suç tiplerinde tehdit, suçun yapısında yer alan bir unsur olarak ortaya çıkmaktaydı.³³ Öte yandan 765 sayılı TCK döneminde pek çok suçta tehdit ifadesinin yer almasının, uygulamada güçlük yaratması nedeniyle, kanun koyucunun tehdit ifadesini yeni Kanun'un 106. maddesi dışında kullanmaktan özenle kaçındığı görülmektedir. Bu durum yine de bazı suçların ancak tehdit etmek suretiyle işlenebileceği ya da başka bir deyişle tehdidin bazı suçlarda araç olarak kullanılmasının zorunlu olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Bilindiği gibi tehdit aslında gerçekleşmesi failin iradesine bağlı olan gelecekteki bir kötülüğün mağdura muhtemel gösterilmesidir.³⁴ Aslında tehdit bazı suçlarda suçun unsuru iken (yağma m. 148, kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetinin engellenmesi m. 113, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali m. 114, inanç düşünce ve kanat hürriyetinin kullanılmasını engelleme m. 115), bazı suçlarda ise tehdidin kullanılması bir ağırlaştırıcı neden olarak karşımıza çıkmaktadır (siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi m. 114, sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi m. 118). Öte yandan bu hükümlerde kast edilenin teknik anlamda tehdit olmadığı gözden kaçırılmamalıdır.³⁵ Teknik anlamda tehdit, ancak TCK'nın 106. maddesinde sayılan değerlere yönelik olarak gerçekleşebilir.

Bu çalışmada zaman zaman tehdit ifadesi, 106. maddede yer alan suç değil, tehdidin geniş anlamını, yani "*failin iradesine bağlı olan gelecekteki bir kötülüğün mağdura muhtemel gösterilmesi*"ni ifade etmek üzere kullanılacaktır. Dolayısıyla 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK arasında, bu bakımdan temel bir fark yoktur, benzer bir yapı söz konusudur.

Şantaj içeren ifadelerin mağdurun irade özgürlüğünü etkilemeye elverişli davranışların gerçekleştirilmesi yeterli olup, irade özgürlüğünün mutlak olarak etkilenmesi gerekmez. Bu nedenle şantaj bir tehlike

³³ Adem Sözüer, "Tehdit Suçu", *İÜHFİM*, C. 54, 1994, S. 1-4, s. 132.

³⁴ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Ankara, Savaş, Ekim 2009, s. 76.

³⁵ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 134.

suçudur.³⁶ Şantaj bir tehlike suçu olduğundan, bir sonucun ortaya çıkması gerekli değildir.³⁷ Bu husus aşağıda yeniden ele alınacaktır.

Şantaj suçu da yukarıda sayılan suçlar gibi, tehdit yoluyla işlenebilen bir suçtur. Her ne kadar 107/1. maddede tehdit yerine zorlama ifadesi kullanılmakta ise de, söz konusu zorlama fizikî (maddi) nitelik taşıdığı takdirde cebir suçu oluşacağından,³⁸ her iki fıkrada yer alan fiilin de ancak tehdit yoluyla işlenebileceği açıktır.³⁹ Her ne kadar tehdit suçunda yer alan sair kötülük ifadesinin, şantaj suçunu içerebileceği düşünülebilirse de, şantaj suçunun tehdit suçuna göre özel hüküm niteliğinde olduğu unutulmamalıdır.⁴⁰ Dolayısıyla 107. maddede sayılan nitelikteki ve belirlenen varlıklara zarar verme amacını taşıyan tehdit, şantaj suçuna vücut vermektedir.

Şantaja konu olan fiilin net olarak tespit edilemediği hallerde eğer mağdur failin neyi kast ettiğini anlayabiliyorsa ya da hâkim failin neyi kastettiğini şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya koyabiliyorlarsa şantaj suçu oluşur.⁴¹ Şantaj suçunun faillerinin yakalanmamak amacıyla mümkün olduğunca amaçlarını gizlemeye çalıştıkları bilinmektedir. Şantaj teşkil eden ifadeler yeterince açık olmalıdır, fakat failerin doğrudan tehdit eden ifade kullandıkları olaylara uygulamada nadi-

³⁶ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 150; Faruk Erem, "Tehdit ve Cebir Kullanma Suçu", *AD*, Y. 1952, S. 7, s. 865. Erem her ne kadar bu tespiti tehdit suçu için yapıyorsa da, şantaj suçu tehdit suçunun özel bir şekli olduğundan, bu belirlemenin şantaj suçu bakımından da geçerli olduğu açıktır.

³⁷ Tehlike suçları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s. 124; Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C. II-III, İstanbul, Beta, 1992, s. 53-55; Nur Centel / Hamide Zafer / Özlem Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 4. Bası, İstanbul, Beta, 2006, s. 256; Erem, "Tehdit ve Cebir Kullanma Suçu", s. 865. Nitekim bu husus madde gerekçesinde de ifade edilmektedir.

³⁸ Artuk / Gökçen / Yenidünya, s. 204; Ahmet Gökçen, "Hürriyete Karşı Suçlar", www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/117.doc, s. 7 (SGT: 14.05.2010).

³⁹ Tezcan / Erdem / Önok, s. 342.

⁴⁰ Artuk / Gökçen / Yenidünya, s. 204; Tezcan / Erdem / Önok, s. 341; Hafızoğulları / Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 171.

⁴¹ Nitekim Yargıtay "Açıklanması durumunda yakınana zarar verebilecek hususun ne olduğu açıkça gösterilmeden ve içeriği denetime olanak verecek biçimde saptanmayan ses bandının hükme dayanak kabul edilemeyeceği gözetilmeden, yetersiz gerekçeyle karar verilmesi" nedeniyle, sanığın tehdit ile menfaat sağlama suçundan mahkûm edilmesine ilişkin kararı bozmuştur. Y. 4. CD, E. 2002/2375, K. 2002/4471, T. 21.03.2002. (Hukuktürk, SGT: 09.01.2009)

ren rastlanmaktadır. Şantaja konu olan fiillerin tam olarak bilinmediği hallerde de şantaj suçu gerçekleşebilir. Bu hallerde vakıaların failin kötülük eğilimini belirleyecek düzeyde olması aranmaktadır. Fransız Temyiz Mahkemesi de isnadın ifade edilmiş şekli, varlığı ve üçüncü kişiler üzerindeki etkisini dikkate almaktadır.⁴²

Şantaj fiilini teşkil eden tehdit sözlü olabileceği gibi yazılı da olabilir. Hatta yazılı tehdit mağdura basın yoluyla dahi ulaşabilir. Fakat şantajın sözlü olması halinde, ispat edilmesi güçlük arz edebilir.⁴³

Tehdit mağdura doğrudan ifade edilebileceği gibi, üçüncü kişiler aracılığıyla da bildirilebilir.⁴⁴ Fakat bu durumda, failin tehdidin mağdura ulaştırılacağını bilmesi ve istemesi, ayrıca bu hususların ispat edilebilir olması gerekir.

Tehdidin zaman olarak mutlaka açıklama veya isnattan önce olması gerekir.⁴⁵ Zira açıklama veya isnat yapıldıktan sonra tehdidin gerçekleşmesi, söz konusu hususların açıklanacağı veya isnat edileceği gerekçesiyle kişinin huzurunu bozmaya elverişli değildir.

2. Suçun 107/1. Maddede Yer Alan Şekli Bakımından

TCK'nın 107/1. maddesinde yer alan şantaj suçunun maddi unsuru "*Hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmamasından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlamak*"tır. Suç hem fail hem de mağdur bakımından bağlı hareketlidir.⁴⁶

Öncelikle suçun maddi unsurunu belirleyen cümlelerin ikinci kısmında bir anlatım bozukluğu olduğunu belirtmek gerekir. İfadenin doğru şekli "*kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yükümlü olduğu bir şeyi yapmamaya zorlamak*" olmalıdır. İfadenin bozukluğu nedeniyle hükmün bu haliyle sanki kişi yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya zorlanıyormuş gibi bir izlenim uyanmakta ise de,

⁴² Pradel / Danti Juan, s. 654; Veron, s. 267; Rassat, s. 211.

⁴³ Rassat, s. 210; Pradel / Danti Juan, s. 653; Veron, s. 267; Larquier / Conte, s. 96.

⁴⁴ Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 149.

⁴⁵ Pradel / Danti Juan, s. 653.

⁴⁶ Hafızoğulları / Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 172.

kastedilenin mağduru yükümlü olduğu bir şeyi yapmamaya zorlamak olduğu açıktır. Aksi halde fail yükümlü olmadığı bir şeyi zaten yapmayacağından onu buna zorlamanın bir anlamı olmayacaktır.⁴⁷

Şantaj suçunun bu fıkrada düzenlenen hipotezinde fail, mağdurun kullanılmasını istemediği ve kullanıldığı halde etkileneceğini bildiği bir hakkını kullanmaktan bahsetmektedir. Böylece fail, mağduru özgür iradesiyle yapmayacağını bildiği bir şeyi yapmaya zorlamaktadır. Sonuçta mağdur, hakkın kullanılması sonucunda doğacak olumsuz duruma katlanmak veya failin iradesine boyun eğmek seçenekleri arasında kalmaktadır. Bu noktada bir hakkın veya yükümlülüğün söz konusu olup olmadığı hukuk düzenine göre belirlenecektir. Bu bağlamda hakkın hangi hukuk dalından kaynaklandığının bir önemi bulunmamaktadır.⁴⁸

Yapılacak ya da yapılmayacak şeyin mağdurun iradesini zorlamaya elverişli olması gerekir.⁴⁹ Başka bir deyişle şantaja konu olan şeyin yapılıp yapılmaması mağdurun irade özgürlüğünü etkileyecek önemde olmalıdır. Örneğin mal sahibinin, kendisine daha önce tahliye taahhüdü vermiş olan kiracısından fahiş bir kira bedeli talep etmesi halinde dahi şantaj suçunun oluşmayacağını kabul etmek gerekir. Zira burada mal sahibinin bir hakkını kullanması, mağdurun irade özgürlüğünü elinden almamaktadır. Kiracı başka bir ev kiralamakta özgürdür.

Zorlamanın gerçekleştirilmesi failin iktidarında olmalı ve gerçekleşebilir bir nitelik taşımalıdır.⁵⁰ Çünkü failin iktidarında olmayan bir şeyle, mağdurun irade özgürlüğünün fail tarafından ortadan kaldırıldığını söylemek mümkün değildir. Bu yüzden failin bir hak ya da yükümlülüğü bulunmamasına rağmen, mağduru buna inandırması halinde şantaj suçunun maddi unsuru gerçekleşmemektedir. Burada sağlanmak istenen menfaatin türüne ve olayın özelliklerine göre başka suçların (örneğin dolandırıcılık) gerçekleşmesi söz konusu olabilir.⁵¹

⁴⁷ Özbek, s. 703.

⁴⁸ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 144.

⁴⁹ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 145.

⁵⁰ Donay, s. 173.

⁵¹ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 145; Özbek, s. 702.

Bu duruma yukarıda fail ele alınırken üzerinde durulan 15-18 yaş arasındaki çocuğun veli veya vasisinin, çocuğuyla rızasıyla cinsel ilişkiye giren reşit kişiyi şikâyet etmemek için para istemesi örnek verilebilir. Belirtildiği üzere bu durumda veli veya vasisinin şikâyet hakkı olmadığından, ancak dolandırıcılık suçunun oluşması söz konusu olabilir. Benzer şekilde gerçekleşmesi mümkün olmayan şeyler de, irade özgürlüğünü etkilemeye elverişli bir araç olarak nitelendirilemez.

Lehine tanıklık yapacağı sanığı, tanıklıktan çekinmekle veya tanıklık yapmamakla tehdit eden kişinin davranışı, yükümlü olunan bir şeyin yapılmaması şeklindeki hipoteze örnektir. Bilindiği üzere tanıklık kamusal bir ödevdir.⁵² Bu durumda kişinin tanıklıktan çekinme hakkının olup olmamasının bir önemi yoktur. Zira çekinme hakkının varlığı bu noktada mahkemenin çekinmek için geçerli bir nedeni olmayan tanığa zorlayıcı tedbirler uygulayıp uygulayamaması sorununa ilişkin olup, şantaj suçunun oluşumuyla bir ilgisi bulunmamaktadır. Madde gerekçesinde de şantaj suçuna ilişkin çeşitli örnekler yer almaktadır.

Kişinin kanuni bir hakkını kullanacağını ifade etmesi şantaj suçuna vücut vermez, ancak elbette hakkın kötüye kullanılmaması gerekir.⁵³ Dolayısıyla alacaklının borçluya borcunu ödemediği takdirde hukuki yollara başvuracağını, malını haczedeceğini ifade etmesi suç teşkil etmemektedir.⁵⁴ Buna karşın işverenin işçisini kendisine menfaat sağlamadığı takdirde, onu işten çıkarmakla tehdit etmesi halinde, haksız çıkar talep edilmesi nedeniyle şantaj suçu oluşur. Benzer şekilde kanuna aykırı bir şeyin yapılmaması için, bir hak veya yükümlülüğün kullanılacağını ifade edilmesi de şantaj suçuna vücut vermez.⁵⁵ Belediye fahiş fiyatla mal satan bir kişiye, yaptığı sözleşmeyi feshederek elde ettiği haksız kazancı iade etmemesi halinde, konunun basına yansıtılacağını söyleyen kişinin ifadeleri, suçun oluşmadığı bu son duruma örnek olarak verilebilir. Öte yandan alacaklının, alacağını almak için borçluyu, borç ilişkisiyle ilgisi olmayan hususları ifşa etmek-

⁵² Nevzat Toroslu / Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara, Savaş, Ekim 2008, s. 179.

⁵³ Hafızoğulları / Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 172.

⁵⁴ Rassat, s. 211; Veron, s. 268. Crim. 12 mars 1985, Bull crim. n° 110 (Code Pénal Dalloz, 101ème édition, p. 590).

⁵⁵ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 153.

le tehdit etmesi halinde,⁵⁶ bu hususlar alacaklının bir hakkı ya da yükümlülüğüne ilişkin olmadığından, ikinci fıkrada düzenlenen suç ortaya çıkabilir.

Karşılıksız çek düzenleyen kişilere ilişkin şikâyetin geri alınması için şüpheli veya sanıktan fahiş bedeller istenmesi, 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da, infaz aşamasına geçilmiş olsa dahi ödemenin cezayı düşüreceğine ilişkin düzenleme yapılmasını zorunlu kılmıştır.⁵⁷ Burada her ne kadar çeki karşılıksız çıkan kişinin ödeme yaparak davayı veya cezayı düşürme imkânı varsa da, bu kişiden yapılan şikâyeti geri almak için çekin karşılığı olan miktarın ve masrafların üzerinde bir para istenmesi şantaj suçuna vücut verir. Bunun haricindeki her halde de, şikâyetin geri alınması için istenen paranın herhangi bir haklı karşılığı olmadığı hallerde para istenmesi yine şantaj suçunun ortaya çıkmasına yol açar.

Fransa'da bu suç tipinin uygulamada en çok karşılaşılan örneği, bir suçu ihbar etmemek için kişiden bir çıkar talep edilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.⁵⁸ TCK'nın 278. maddesinde yer alan "suçu bildirmeme suçu" nun, maddi unsurunun işlenmekte olan bir suçu bildirmemek olmasından, Türk hukukunda işlenmekte olan suçu bildirmenin yükümlülük haline getirildiği anlaşılmaktadır.⁵⁹ Öte yandan işlenmiş olan bir suçu bildirmek ise, kişilere tanınan bir hak olarak mütalaa edilebilir. Nitekim madde gerekçesinde de, işlenmiş bir suç karşısında ihbarda bulunmanın hem bir hak hem de yükümlülük olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla suç işleyen bir kimseye, şikâyet veya ihbar edile-

⁵⁶ Pradel / Danti Juan, s. 656; Larquier / Conte, s. 98. Crim. 16 juillet, 1875, DP 1876, 1, p. 238. (Code Pénal Dalloz, 101ème édition, p. 590).

⁵⁷ 3167 sayılı Kanunda değişiklik yapan 3863 sayılı Kanununun gerekçesinin ilgili kısmında "Çek Yasasının amacının, çek hamillerini korumak ve bunların çeki bağlı haklarına kavuşmalarını sağlamak olmasına karşın, uygulamada bazı kötü niyetli çek hamillerinin, şikâyetlerinden vazgeçmek için, keşidecilerden astronomik meblağlar talep ettikleri ve bu haklarını bir tür şantaj aracı olarak kullandıkları görülmektedir." ifadesi yer almaktadır. Yargıtay'ın konuya ilişkin değerlendirmesi için bkz. YCGK, E.1994/10-218, K. 1994/265, T. 7.11.1994 (KBİBB, SGT: 09.01.2009).

⁵⁸ Rassat, s. 210.

⁵⁹ Gereğe bildirmemekle beraber, Soyaslan da aynı görüştedir. Bkz. Soyaslan, s. 216

ceğinin beyan edilmesi herhangi bir suç teşkil etmemektedir.⁶⁰ Zira burada kişi hakkını kullanacağını ifade etmektedir. Buna karşın kişiyi ihbar etmemek için ondan çıkar talep edilmesi şantaj suçuna vücut vermektedir. 765 sayılı TCK döneminde ise, bu filler için 188. maddenin⁶¹ uygulanması gerektiği öğretide ifade edilmekteydi.⁶² Hakkı olan bir şeyi yapmamak karşılığında, mağduru bir şeyi yapmaya zorlama hipotezine ise, faille evlenmediği takdirde işlediği suçun ihbar edileceği tehdidiyle karşılaşan mağdurun durumu⁶³ örnek olarak verilebilir.

Failin elde ettiği çıkarın haksız olması gerekir. Kişinin hakkı olan bir çıkarı elde etmek için hak veya yükümlülüğünü kullanacağını ifade etmesi, şantaj suçuna vücut vermez.⁶⁴ Uzlaşma kapsamında bir suçtan doğan zararın karşılanmaması halinde, şikâyetin geri alınmayacağını belirtme halinde de, talep edilen çıkar haksız olmadığından, şantaj suçu oluşmaz.⁶⁵ Çıkarın haksız olup olmadığına ilişkin tespit, yapılan bir şikâyeti geri almak için para istemenin⁶⁶ şantaj suçuna vücut verip vermeyeceği sorusu bakımından önem arz etmektedir. Burada sağlanan çıkar, mağdurun veya ailesinin maddi ve/veya manevi zararına karşılık geldiği sürece haksız değildir. Dolayısıyla şantaj suçu oluşmaktadır. Fransız yargı organlarının uygulaması⁶⁷ da bu yödedir.

Sağlanmak istenen çıkar, mal veya bir hizmet sağlanması şeklinde olabileceği gibi başkaca herhangi bir çıkar da olabilir. Burada çıkardan

⁶⁰ Erem, "Tehdit ve Cebir Kullanma Suçu", s. 866; Hasan Tahsin Gökcan, "Nitelikli ve Basit Tehdit Suçu (TCK 191/1, son)", YD, C. 24, Ekim 1998, S. 96. s. 607. Fransız uygulaması da aynı yödedir. Bkz. Crim. 13 mars 1990, Bull. crim. n° 116 (Code Pénal Dalloz, 101ème édition, p. 590).

⁶¹ 765 sayılı TCK'nın 188/1. maddesi şu şekildeydi: "Bir kimse bir şeyi işlemek veya işlemesine müsaade etmek ya da o şeyi işlememeye mecbur etmek için diğer bir kimseye zor kullanır veya onu tehdit eder veya yetkisi olmadan veya yasalara aykırı olarak bir konuda bilgi vermesini veya inancını veya siyasi veya sosyal görüşünü açıklamasını isterse altı aydan bir yıla kadar hapis ve bin liradan üçbin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır."

⁶² Erem, "Tehdit ve Cebir Kullanma Suçu", s. 874.

⁶³ Örnek için bkz. Tezcan / Erdem / Önok, s. 351.

⁶⁴ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 153.

⁶⁵ Örnek için bkz. Özbek, s. 704.

⁶⁶ Özellikle ölüm veya yaralanma ile sonuçlanan trafik kazalarında mağdura şikâyetini geri alması için ödenen ve halk arasında "kan parası" olarak adlandırılan bedel bunun tipik bir örneğidir.

⁶⁷ Rassat, s. 210; Pradel / Danti Juan, s. 656; Veron, s. 267

kasıt maddi çıkarıdır.⁶⁸ Maddi çıkar dışındaki hususlar ise ancak “*yapma veya yapmama*” hipotezleri çerçevesinde değerlendirilebilir. Öğretide 765 sayılı TCK dönemindeki anlayışa paralel olarak çıkarın yalnızca malvarlığındaki artış olarak anlaşılması gerektiği, örneğin cinsel ilişkiye girmenin de maddi çıkar kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmekte, Yargıtay da bu görüşü paylaşmaktadır.⁶⁹ 5237 sayılı TCK döneminde cinsel ilişkiye zorlama hem haksız çıkar elde etme hem de yükümlü olmadığı bir şeyi yapma hipotezlerinin korunması altındadır, dolayısıyla suçun oluşacağı açıktır. Bu durumda eğer fail tekli aşamasında kalırsa şantaj suçundan ceza verilir. Eğer ilişki gerçekleşirse bu durumda tehdit ve dolayısıyla tehdidin özel bir şekli olan şantaj, cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı suçlarında mağdurun iradesini ortadan kaldıran araçlardan biri olarak kabul edildiğinden ve bunlar bileşik suçun unsuru⁷⁰ sayıldığından ayrıca şantaj suçundan dolayı ceza verilmez.⁷¹

Öte yandan manevi çıkar elde etmek amacıyla şantaj suçunun işlenemeyeceği kabul edilmektedir.⁷² Dolayısıyla bir kişinin sırf intikam duygularını tatmin etmek amacıyla, Kanunda sayılan fiilleri gerçekleştirmesi halinde şantaj suçu oluşmaz.

Çıkar konusuna ilişkin olarak değinilmesi gereken önemli bir husus 107/1. maddede yer alan “*çıkart*” ve 107/2. maddede yer alan “*yarar*” ifadeleridir. Biz bu iki ifadenin arasında bir anlam farkı olmadı-

⁶⁸ Aksi görüş için bkz. Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 153. Yazar ifadenin maddi çıkarla sınırlı olmadığı düşüncesindedir.

⁶⁹ “Sanığın benimle olmazsan önceki ilişkilerini eşine söylerim” demesi biçimindeki eyleminin 765 sayılı TCK’nın 192 (5237 sayılı TCK’nın 107.) maddelerinde düzenlenen şantaj suçuna uyduğu gözetilmeden...” Yargıtay 4. C.D, E/K: 13082-2180, T. 6.3.2007. Karar için bkz. Haydar Erol: *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu*, Ankara (tarih-siz), s. 1334.

⁷⁰ Cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı suçlarının bileşik suç olduğu yönünde bkz. Hafızoğulları / Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 151; Tezcan / Erdem / Önok, s. 301 ve 323; Artuk / Gökçen / Yenidünya, s.190; Şen: s. 389 ve 396.

⁷¹ Aynı görüşte Şen, s. 386.

⁷² Şen, s. 431. Yazar 107/2. maddeyi yorumlarken, şantaj suçunun manevi çıkar elde etmek amacıyla işlenemeyeceğini ifade etmektedir. Biz 107/1. maddede yer alan çıkar kavramıyla, 107/2. maddede yer alan yarar kavramının birbirinden farklı olmadığı düşüncesinde olduğumuzdan, bu noktada Şen’e katılmaktayız. Öte yandan yazar çıkar kavramı için herhangi bir belirlemede bulunmadığından bu hususu özellikle belirtmeyi gerekli görüyoruz.

ğı düşüncesindeyiz ve bu nedenle kanun koyucunun aynı hususu anlatmak için iki ayrı kelime seçmesini doğru bulmuyoruz. Aradaki tek fark 107/1. madde bakımından çıkarın haksız olması aranırken, aynı hususun 107/2. madde bakımından aranmamasıdır ama elbette bu durumun farklı kavramların kullanılmasıyla bir ilişkisi yoktur.

Haksız çıkarın elde edilmesi, suçun tamamlanması bakımından zorunlu değildir.⁷³ Bu nedenle suç sırf davranış suçudur,⁷⁴ sonucu yoktur. Haksız çıkar madde metninde açıkça belirtildiği üzere failin lehinde olabileceği gibi üçüncü bir kişinin yararına da olabilir.

Failin Kanunda sınırlı olarak sayılan hususlara yönelik olarak mağduru zorlaması, suçun maddi unsuruna dâhildir. Söz konusu zorlama cebir ya da daha açık bir deyişle fiziki güç⁷⁵ içermemelidir aksi halde 108. maddede yer alan cebir suçu söz konusu olur. Dolayısıyla, suçun maddi unsuru Kanunda sayılan hususlara yönelik bir zorlamanın mağdura herhangi bir yolla bildirilmesinden ibarettir. Yukarıda belirtildiği üzere şantaj suçunu teşkil eden ifadeler yazılı olabileceği gibi, sözlü olarak da ifade edilebilir. Hükümde yer alan bahisle ifadesi, bu nedenle yalnızca "söylemek"⁷⁶ anlamını içerecek şekilde dar yorumlanmamalıdır.⁷⁷

Fransa'da bir suçu ihbar etmemek için para istemenin yanında; faille haksız bir çıkar sağlanmadığı takdirde, kişinin disiplin soruşturmasına⁷⁸ veya adli bir soruşturmaya uğramasına yol açacak fiillerin isnat edileceği; işçilere ödediği ücretleri Sosyal Güvenlik Kurumu'na beyan etmeyen işverenin ihbar edileceği⁷⁹ ve işçinin işten atılacağı şeklin-

⁷³ Madde gerekçesinden.

⁷⁴ Hafızoğulları / Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 172.

⁷⁵ Cebirin fiziki güç, tehdidin ise maddi olmayan gücü ifade ettiği hususunda bkz. Faruk Erem, "Ceza Hukukunda Cebir Kavramı", YD, C. 16, S. 61-62, Y. 1990, s. 95.

⁷⁶ Nitekim Yargıtay'ın 765 sayılı TCK döneminde 191. maddede yer alan "bildirerek" kelimesini "söylemek" olarak dar yorumlaması eleştirilerek, bildirmenin herhangi bir şekilde ifade etmek olarak anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür. Bkz. Mustafa Güven, "Tehdit Suçunun Objektif Yapısı Üzerine Bir İnceleme", AD, 1987, S. 4, s. 64.

⁷⁷ Aynı görüşte bkz. Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 146.

⁷⁸ Crim 4 juillet 1874, DP 1875, 1, p. 288 (Code Pénal Dalloz, 101ème édition, p. 590).

⁷⁹ Crim 20 décembre 1967, Bull. Crim n° 22 (Code Pénal Dalloz, 101ème édition, p. 590).

de tehditlere uygulamada sık rastlandığı ifade edilmektedir.⁸⁰ Ülkemizdeki benzer bir olayda da Yargıtay sanıkların mağdura “vergi kaçırdığını, Maliye ile sorunları olduğunu, kendilerine 50 milyar Lira verilmediği takdirde, ellerindeki bazı belgeleri Maliyeye vereceklerini” söylemelerinin şantaj suçuna vücut verdiğini yerinde olarak kabul etmiştir.⁸¹ Başka bir olayda ise Yargıtay “sanığın suça konu hatalı üretilmiş ilaç şişesini elinde birkaç aydır tutarak yasal yollara gitmediği, dosyadaki bant çözümüne göre de sanığın katılan şirket yetkilisiyle şişeyi teslim etmek karşılığında alacağı para konusunda pazarlıkta bulunduğu ve en fazla fiyatla satmak istediğini ve kendisini aramamış olmaları durumunda basın ve noter huzurunda şişeyi hıfzıssıhha kurumuna teslim edeceğini belirttiği” gerekçesiyle tehdit ile menfaat sağlama (5237 sayılı TCK döneminde şantaj suçu) suçunun oluştuğuna hükmetmiştir.⁸²

Fransa’da gerçekleşen bir olayda mağazadan mal çalan hırsızlardan malların beş katına kadar bir bedeli talep eden bir mağaza müdürü suçlu bulunmamasına⁸³ karşın, başka bir olayda 1350 Franklık mala karşılık 200.000 Frank talep eden mağaza müdürü mahkûm olmuştur.⁸⁴ Dolayısıyla Fransız hukukunda çalınan malların değeri ile talep edilen miktar arasındaki oran, bu tip olaylarda şantaj suçunun oluşup oluşmadığında belirleyici olmaktadır.⁸⁵ Bu örneklerde talep edilen miktarın malın değerinden bir miktar fazla olması, hırsızlık yapan kişinin yol açtığı ticari itibar kaybı ve insansız hizmet veren otomat⁸⁶ için daha özel bir gözetim sistemi kurulmasına ilişkin giderleri tazmin etmesi gerektiği şeklinde açıklanmış⁸⁷ ve istenen paranın bir miktar fazla olmasının haksız olmadığı kabul edilmiştir. Kararlar-

⁸⁰ Pradel / Danti Juan, s. 654; Veron, s. 267.

⁸¹ Y. 6. CD, E. 2004/1975, K. 2006/2445, T. 13.03.2006 (Hukuktürk, SGT: 09.01.2009).

⁸² Y. 4. CD, E. 2000/2913, K. 2000/5410, T. 20.06.2000 (Hukuktürk, SGT: 09.01.2009).

⁸³ Poitiers, 7 février, D. 1974, p. 693. (Code Pénal Dalloz, 101ème édition, p. 591).

⁸⁴ Crim 27 janvier 1960, Bull. crim. n° 46, 1960, p. 247. (Code Pénal Dalloz, 101ème édition, p. 591).

⁸⁵ Pradel / Danti Juan, s. 657.

⁸⁶ “Magasin de vente libre service” karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu makineler ülkemizde bulunan otomatlardan farklı olarak neredeyse bir bakkal dükkânı büyüklüğündedir ve çok çeşitli sayıda ürün satılmaktadır.

⁸⁷ Crim 20 février 1963, D. 1963, Somm. 103. (Code Pénal Dalloz, 101ème édition, p. 591).

da dikkati çeken bir başka husus ise, hırsızlık yapan bir kişiden sağlanan menfaatin ancak fahiş olduğu halde haksız bir menfaat olarak nitelendirilebileceği yönündeki yargıdır. Kanımızca Türk hukuku bakımından mağdurun talep ettiği miktarın mutlaka (maddi veya manevi) bir zarara karşılık olması gerekir. Menfaattin mutlaka fahiş olmasına gerek yoktur. Aksi halde, mağdurun failin içerisinde bulunduğu gayri meşru durumdan yararlanarak kendisi için haksız menfaat elde etmesine göz yumulması gibi kabul edilemez bir sonuç ortaya çıkacaktır. Bu nedenle Türk hukuku bakımından menfaatin fahiş olup olmadığı değil, bir zarara karşılık olup olmadığı araştırılması gerektiği düşüncesindeyiz.

Açıklanacağı bildirilen olayın mağduru doğrudan ilgilendirmesinin gerekmediği yönündeki açıklamalar, suçun mağduru bölümünde yapıldığından, bu hususa ayrıca değinilmesi gerekli görülmemiştir.

3. Suçun 107/2. Maddede Yer Alan Şekli Bakımından

Bu fıkrada yer alan suçun maddi unsuru, *“kendisine veya başkasına yarar sağlamak amacıyla bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikte hususların açıklanacağı veya isnat edileceği”* tehdidinde bulunmaktır.

765 sayılı TCK'nın 192. maddesinde yer alan *“tehdit ile menfaat sağlama”* suçunun maddi unsuru kendisine veya başkasına, para veya diğer bir yarar sağlamak maksadıyla bir gerçek veya tüzel kişiye zarar verebilecek bir hususu yayın veya herhangi bir suretle açıklamaktır. Söz konusu suç aslında şartlı tehdit suçunun özel bir görünüm şeklidir.⁸⁸ 5237 sayılı TCK'da ise zarar görebilecek değerler *“şeref veya saygınlık”* olarak açıkça belirlenerek hükmün uygulama alanı daraltılmıştır.

765 sayılı TCK'da açıklanan hususların niteliği belirtilirken, *“zarar verebilecek nitelikte”* ifadesinin kullanılmasına karşın 5237 sayılı TCK'da *“zarar verecek hususlar”* ifadesi yer almaktadır. İki kanun arasındaki bu fark, bazı yazarlar tarafından 765 sayılı TCK'dan farklı olarak 5237 sayılı TCK bakımından açıklanan hususların kesin olarak zarar verecek nitelikte olduğunun tespitini gerektirdiği şeklinde

⁸⁸ Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 146.

yorumlanmaktadır.⁸⁹ Dolayısıyla mahkemenin objektif ölçütleri ve failin durumunu dikkate alarak, tehdide konu olan hususun zarar verecek nitelik taşıyıp taşımadığının, kesin olarak tespit edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.⁹⁰

Bu tartışma, bir tehlike suçu olan şantaja ilişkin olarak soyut tehlike suçu-somut tehlike suçu tartışmasını akla getirmektedir. Bilindiği üzere somut tehlike suçlarında davranışın suç konusu bakımından gerçek bir zarar tehlikesi yaratması aranırken, soyut tehlike suçlarında hareketin yapılmasıyla zarar tehlikesinin doğmasında bağımsız olarak suç gerçekleşmiş olur. Bu noktada öğretide soyut tehlike suçlarının ceza hukukunun ilkeleriyle bağdaşmadığı ve ferdi itaate zorladığı gerekçesiyle eleştirildiğini, dolayısıyla bu kavramlar üzerinde öğretide görüş birliği olmadığını da eklemek gerekir.⁹¹

Öğretideki yazarların soyut tehlike suçlarına ilişkin endişelerinin ne kadar haklı olduğu, zarara uğraması söz konusu olan husus şeref ve saygınlık gibi iki soyut değer olduğunda açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu noktada “zarar verebilecek nitelikte olma”nın sonuca değil, failin davranışına ilişkin bir değerlendirme olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Zaten söz konusu soyut değerlerin hangi noktadan itibaren kesin olarak zarara uğrayacağını belirlemek genellikle mümkün değildir. Bu nedenle kanımızca iki kanun arasındaki ifade farklılığı, uygulamada önemli bir değişikliğe yol açmayacaktır. Zira şeref ve saygınlığa zarar verebilecek hususla, kesin olarak zarar verecek hususun ayrılması neredeyse imkânsızdır. Dolayısıyla iki kanun arasındaki farkın kanun koyucunun değişen ve zarara uğrama hususunda kesinlik arayan iradesinin bir sonucu olduğu yönündeki görüşe⁹² katılmamaktayız. İfadelerin şeref ve saygınlığa zarar vermesinin kuvvetle muhtemel olması kanımızca yeterli görülmelidir.

765 sayılı TCK'nın 192. maddesinde yer alan tehdit ile menfaat sağlama suçunda, menfaatin elde edilmesi bir ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmekteydi. 5237 sayılı TCK bakımından ise menfaat sağla-

⁸⁹ Şen, s. 431.

⁹⁰ Şen, s. 431; Pradel / Danti Juan, s. 655.

⁹¹ Konuya ilişkin bilgi için bkz. Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 53 ve 54.

⁹² Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 146.

mak amacıyla, mağduru şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikte hususların açıklanacağı yönündeki tehdit yeterli olup, çıkarın elde edilip edilmemesi herhangi bir önem taşımamaktadır.

Birinci fıkrada yer alan suça paralel olarak bu suç tipinde de açıklanacak veya isnat edilecek hususlar, mağdurun iradesini zorlamaya elverişli olmalıdır. Böylece mağdur, failin isteğini gerçekleştirmek veya açıklayacağı hususlara katlanmak arasında seçim yapmak zorunda kalmaktadır. Tehdit suçundan farklı olarak burada failin amacı mağduru korkutmak değil, içerisinde bulunduğu korku halinden faydalanarak ondan çıkar sağlamaktır. Birinci fıkrada yer alan suç gibi, bu suç da serbest hareketlidir.⁹³

Mecazi bir anlatımla bu suçta mağdur, şeref ve saygınlığına zarar verebilecek olguların açıklanması korkusuyla, failin suskunluğunu satın almaktadır.⁹⁴

Şeref, kişinin sosyal değerini oluşturan şartların bütünüdür.⁹⁵ Bugün doktrinde egemen olan anlayışa göre şerefın sosyal ve ahlaki değerlerin bütününden oluştuğu kabul edilmektedir.⁹⁶ Dolayısıyla şeref kavramı gerek bir insanın kendisine karşı beslediği içsel değeri (iç şeref), gerekse başkalarının gözündeki değerini (dış şeref) ifade etmektedir.⁹⁷ Şeref kavramının dış şerefi de içerdiğini ifade etmek, bu kavramın saygınlık kavramını da kapsadığı anlamına gelmektedir. Zira kişinin başkaları gözündeki değeri o kişinin saygınlığıdır, dış şerefidir.⁹⁸ Kişinin özel, mesleki ya da kamusal yaşamını hedef alan ve sosyal durumunu tehlikeye sokmaya elverişli her türlü davranış, kişinin saygınlığını azaltabilir.⁹⁹ Buna karşın kişinin şeref veya saygınlığı-

⁹³ Şen, s. 431.

⁹⁴ Francisque Goyet, *Précis de droit pénal spécial*, Paris 1945, s. 595.

⁹⁵ Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, s. 100.

⁹⁶ Ayhan Önder, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, İstanbul, Beta, 1994, s. 221.

⁹⁷ Tezcan / Erdem / Önok, s. 340; Nur Centel / Hamide Zafer / Özlem Yenerer Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, C. I, İstanbul, Beta, 2007, s. 221.

⁹⁸ Centel / Zafer / Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, C. I, s. 222.

⁹⁹ Rassat, s. 506. Nitekim Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 765 sayılı Kanun döneminde verdiği aşağıdaki kararında, kişinin uygunsuz fotoğraflarının ailesine gönderilmesine yönelik tehdidi haklı olarak bu kapsamda değerlendirmiştir : "Hediye D.'yi sırtışık hareketleriyle rahatsız eden yakınına caydırmak için darp edip, uygunsuz pozisyonlarda

na zarar vermeyecek nitelikte olan hususların açıklanacağı tehdidiyle yarar sağlamak, şantaj suçuna vücut vermez. Örneğin ünlü bir kişiye, bir miktar parayı vermediği takdirde, cep telefonu numarasının internetten ilan edileceğini söylemek, kişinin şeref veya saygınlığını rencide etmeyeceği için şantaj suçuna vücut vermeyecektir. Benzer şekilde bir miktar para verilmemesi halinde, her hafta sonu eşinden gizli futbol maçına giden kocayı bunu eşine söylemekle tehdit etmek de şantaj suçuna vücut vermez.¹⁰⁰ Buna karşın, eşini aldatan kocanın, belli bir miktar para vermemesi halinde bu hususun açıklanmasıyla tehdit edilmesi şantaj suçunun tipik bir örneğidir.

Şantaj suçuna vücut verebilecek seçimlik hareketler şeref veya saygınlığa zarar verebilecek bir hususu açıklamak veya isnat etmektir. Dolayısıyla bir hususu açıklamak seçimlik hareketi bakımından, açıklanacak hususun olup bitmiş, geçmişte kalmış gerçek bir olay olması zorunludur.¹⁰¹ Suçun oluşumu açısından mağdurun içerisinde bulunduğu duruma düşmesinde failin katkısı olup olmadığı önem taşımaz.¹⁰² Bu nedenle mağdurun gayri meşru bir zeminde bulunması ve failin bu durumdan yararlanarak mağduru tehdit etmesi halinde dahi şantaj suçu oluşur.¹⁰³

Açıklanan hususların bilinmeyen hususlar olması gerekir. Bilinen hususların açıklanması şantaj suçuna vücut vermez. Zira herkes tarafından bilinen olayların, kamuoyu önünde tekrar edilmesi mağdurun irade özgürlüğünü kısıtlamaz ve onu bunların öğrenileceği yönünde bir endişeye sevk etmez. Öte yandan az bilinen veya unutulmaya yüz tutmuş bir olayın açıklanması bunların yeniden hatırlanmasına ya da ortaya çıkmasına yol açar. Nitekim Fransız yargı organları az bilinen

resimlerini çekerek onaylanmayan hareketlerinden vazgeçmemesi halinde bu resimlerinin ailesine yollanıp, duvarlarda afişe edileceğini belirten sanıkların eylemleri TCK'nın 192/1. maddesi kapsamında kaldığı halde, aynı kanun 188/3. maddesiyle uygulama yapılması (...) bozmayı gerektirmiş (...)". Y. 6. CD, E. 2001/15859, K. 2002/341, T. 22.1.2002. (KBİBB, SGT: 09.01.2009)

¹⁰⁰ Örnek için bkz. Meran, s. 308.

¹⁰¹ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 147.

¹⁰² Koca, *"Yağma Suçunun Kimi Suçlardan Ayrımı"*, s. 1491.

¹⁰³ Y. 5. CD, E. 1997/5112, K. 1999/811, T. 10.03.1999. Karar için bkz. Haydar Erol: *İç-tihatlı Türk Ceza Kanunu*, Ankara 1999, s. 400. Karar 765 sayılı TCK döneminde verildiği için tehdit ile menfaat sağlama suçundan hüküm kurulmuştur.

ya da şüpheli olan olayların, isnattan önce bir söylentiden ibaretken, isnadın ardından kesin vakıalar haline geldiği gerekçesiyle, bu nitelikteki fiillerin de şantaj suçuna vücut verebileceğini kabul etmiştir.¹⁰⁴

Hükümde yer alan diğer seçimlik hareket olan isnat etmek, dayandırmak, kara çalmak, iftira etmek anlamına gelmektedir.¹⁰⁵ Dolayısıyla gerçek olan hususlar bakımından açıklama seçimlik hareketi, uydurma olan hususlar bakımından ise isnat etme seçimlik hareketi söz konusu olacaktır.¹⁰⁶ Isnat edilen hususların uydurma fakat gerçekliğine inanılabilir olması gerekir.¹⁰⁷ Her ne kadar madde metninde böyle bir açıklık yer almamaktaysa da, uydurma olduğu açıkça anlaşılan isnatların mağdurun şeref veya saygınlığını tehlikeye düşürmesi muhtemel dahi olmadığından, hükmün bu şekilde anlaşılmasının amacına daha uygun olduğu düşüncesindeyiz.

Hükümde açıklama veya isnadın ne şekilde yapılacağına ilişkin bir belirleme yer almadığından, açıklamanın ne şekilde yapıldığının suçun oluşumuna bir etkisi yoktur.

Mağdurdan elde edilmek istenen yararın hukuka aykırı olması şart değildir. Bir iş adamına bir hayır kurumuna bağışta bulunması karşılığında, şeref ve saygınlığına zarar verecek haberleri yayınlanmayacağını ifade eden gazetecinin¹⁰⁸ veya hakkı olan parayı vermezse doğru olsun veya olmasın, karşısındakinin eş cinsel olduğunu açıklayacağını ifade eden kişinin davranışı bu duruma örnek olarak verilebilir.

İsnat edileceği bildirilen olayın mağduru doğrudan ilgilendirmesinin gerekmediği yönündeki açıklamalar, suçun mağduru bölümünde yapıldığından, bu hususa ayrıca değinilmesi gerekli görülmemiştir.

Fransız hukukunda bu suç tipinin uygulamada en çok karşılaşılan örneği, kişinin sabıkalı geçmişini, kamuoyu ya da bu bilgiyi öğrenme-

¹⁰⁴ Pradel / Danti Juan, s. 654.

¹⁰⁵ TDK, *Türkçe Sözlük*, C. I, İstanbul 1992, s. 719.

¹⁰⁶ Aynı görüşte bkz. Üzülmez, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 146 ve 147.

¹⁰⁷ Rassat, s. 211; Pradel / Danti Juan, s. 654.

¹⁰⁸ Soyaslan, s. 216

si şantaj mağdurunun menfaatini etkileyebilecek kişiler önünde açıklamamak için para istemektir.¹⁰⁹

B. MANEVİ UNSUR

Öğretide 107. maddenin birinci fıkrasında yer alan fiil ile ikinci fıkrada düzenlenen fiilin genel kastla mı yoksa özel kastla mı işleneceği yönünde görüş ayrılığı bulunmaktadır. Bu nedenle maddi unsurda olduğu gibi, manevi unsuru incelerken de her iki fıkrayı ayrı ayrı ele almak daha uygun olacaktır.

1. Suçun 107/1. Maddede Yer Alan Şekli Bakımından

Suçun işlenmesi için genel kast yeterlidir.¹¹⁰ Bilindiği üzere genel kast kanununun maddi fiilin bilinçli ve iradi olmasını kabul ettiği, suçun varlığı bakımından faili harekete geçiren amacın önem taşımadığı hallerde söz konusu olmaktadır.¹¹¹ Nitekim 107/1. maddede düzenlenen şantaj suçunda fail, hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle, mağduru kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya, yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlamaktadır. Kanunda yer alan ifadeden, bu suçun gerçekleşip gerçekleşmemesinde failin güttüğü amaca önem verilmediği anlaşılmaktadır.

Öğretide failin yalnızca hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağını ya da yapmayacağını ifade etmesinin yeterli olmadığı, bunun yanında mutlaka belirli bir gayeyle yani özel kastla hareket etmesi gerektiği görüşü de ileri sürülmektedir.¹¹² Kanımızca bu görüşün gaye olarak nitelendirdiği kanuna aykırı bir şeyi yaptıрма, yaptırmama veya haksız menfaat etme hususları, bizzat suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla suçun işlenmesi için özel kastın

¹⁰⁹ Rassat, s. 210.

¹¹⁰ Meran, s. 308; Ali Parlar / Muzaffer Hatipoğlu, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. II, Ankara 2008, s. 1774; Şen, s. 430.

¹¹¹ Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s. 188.

¹¹² Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 152; Özbek, s. 705.

gerekli olduğu yönündeki görüşe katılmamakta ve genel kastı yeterli görmekteyiz.

2. Suçun 107/2. Maddede Yer Alan Şekli Bakımından

107/2. maddede yer alan suçun gerçekleşebilmesi için failin “*yarar sağlamak maksadıyla*” yani özel kastla hareket etmesi gerekir.¹¹³ Bilindiği üzere özel kast işlenen fiilin bilinçli ve iradi olmasından başka, kanunda failin özel amaçla hareket etmesinin arandığı hallerde söz konusu olmaktadır.¹¹⁴ Bu hallerde failin amacı tipik maddi fiile değil, manevi unsura dâhil olduğundan, suçun tamamlanması için amacın gerçekleşmiş olması şart değildir.¹¹⁵ Nitekim şantaj suçunda da, suçun gerçekleşmesi için kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanması veya isnat edilmesi yeterli olup, elde edilmek istenen yararın gerçekleşip gerçekleşmediği önem taşımamaktadır.

Bu suç bakımından özel kast olarak nitelendirilen “*yarar sağlama maksadı tespit edilemediği takdirde, genel kastla işlenebilen bir suç olan tehdit suçu*” gündeme gelecektir.¹¹⁶

VI. SUÇA ETKİ EDEN NEDEN

765 sayılı TCK'nın 192. maddesinde yer alan tehdit ile menfaat sağlama suçunda, talep edilen menfaatin elde edilmesi bir ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmekteydi. 5237 sayılı TCK bakımından ise çıkarın elde edilip edilmemesi herhangi bir önem taşımamaktadır. Dolayısıyla suça etki eden herhangi bir neden bulunmamaktadır.

Fransız Ceza Kanunu'nun 312-12 maddesinde yapılan yollama sonucunda 311-12. maddede hırsızlık suçu için düzenlenen şahsi ceza-

¹¹³ Meran, s. 308; Parlar / Hatipoğlu: *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. II, s. 1774; Şen: s. 432; Tezcan / Erdem / Önok, s. 342; Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 154; Özbek, s. 705.

¹¹⁴ Bkz. Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s. 188; Zeki Hafızoğulları / Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükmeler*, 2. Baskı, Ankara, U -SA, 2010, s. 2.

¹¹⁵ Bkz. Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s. 189.

¹¹⁶ Şen: s. 433.

sızlık sebebinin şantaj suçu bakımından da uygulanması mümkün olmaktadır. Buna göre şantaj suçunun üst soy veya alt soy ya da haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin aleyhine işlenmesi halinde kovuşturma yapılmamaktadır. Malvarlığına karşı suçlara ilişkin benzer bir hüküm TCK'nın 167. maddesinde de yer almaktadır. Fakat Türk Hukukunda şantaj suçu özgürlüğe karşı suçlar arasında düzenlendiğinden, söz konusu şahsi cezasızlık sebebinin, şantaj suçu bakımından uygulanması elbette mümkün değildir.

VII. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. TEŞEBBÜS VE GÖNÜLLÜ VAZGEÇME

Şantaj bir tehlike suçu olduğu için kural olarak teşebbüse elverişli değildir. Fakat tüm tehlike suçlarında olduğu gibi, icra hareketlerinin parçalara bölünebildiği hallerde, suça teşebbüs mümkün olabilir.¹¹⁷ Bu noktada Fransız Ceza Kanunu'nun 312-12. maddesi uyarınca şantaja teşebbüsün, tamamlanmış suç gibi cezalandırıldığını belirtmeyi gerekli görüyoruz.

Benzer şekilde ancak icra hareketinin parçalara bölünebildiği hallerde gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilir. Failin mağdurun posta kutusundan, şantaj içerikli mektubu geri alması bu duruma örnek olarak verilebilir. Suç bir tehlike suçu olduğundan ve bir sonucu olmadığından, failin sonucun gerçekleşmesini önleyerek gönüllü vazgeçme hükümlerinden yaralanması mümkün değildir.

Yukarıda da belirtildiği üzere şantaj bir tehlike suçu olduğundan, suçun tamamlanması için failin amacına ulaşmış olması gerekmez. Mağdurun irade özgürlüğünü etkilemeye yönelik hareketlerin gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanmaktadır.

B. İŞTİRAK

Suç iştirak bakımından herhangi bir özellik göstermemektedir.

¹¹⁷ Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s. 270; Centel / Zafer / Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, s. 455. Aksi görüş için bkz. Şen, s. 430.

C. İÇTİMA

Şantaj suçuna vücut veren fiiller bir kerede gerçekleşebileceği gibi, tekrarlanan davranışlar şeklinde de ortaya çıkabilir.¹¹⁸ Bu durumda şantaj teşkil eden birden fazla davranış gerçekleşse dahi, bunlar arasına uzun bir zaman aralığı girmediği ve tüm davranışların aynı amaca yöneldiği anlaşılan hallerde tek bir şantaj suçunun oluştuğuna hükmedilmelidir.¹¹⁹ Nitekim pek çok suç tipi bakımından Yargıtay da aynı görüştedir.¹²⁰ Araya zaman aralığı giren hallerde ise, suçun bir suç işleme kararının kapsamında işlendiği takdirde, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gündeme gelecektir. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir.¹²¹

Suç çeşitli seçimlik hareketlerden oluşmaktadır. Bunlardan birkaç tanesi birlikte gerçekleşse dahi, tek bir şantaj suçu söz konusu olur.¹²²

Failin birden fazla kişiye yönelik olarak tek bir davranışla şantaj suçunu işlemesi halinde, 43/2. madde uyarınca zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün olacaktır. Bu duruma failin, cinsel ilişkiye girerken görüntülerini kayda aldığı karı-kocaya yönelik olarak şantaj suçunu işlemesi örnek olarak gösterilebilir.

Failin farklı fiilleriyle, farklı suçlar tarafından korunan hukuki değerlere yönelik ihlaller gerçekleştirmesi halinde, her iki suçun da oluştuğu kabul edilmeli ve cezalar içtima ettirilmelidir. Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 765 sayılı TCK döneminde gerçekleşen bir olayda “failin, mağdurun fotoğraflarının bir kısım kişiler tarafından teşhir edileceğini içeren mektup yazarak şantajda bulduktan sonra, isimsiz ve imzasız öldürme teh-

¹¹⁸ Larquier / Conte, s. 95.

¹¹⁹ Suçun sayısını belirleme konusunda uygulanan ölçütler ve sırf davranış suçları bakımından benimsediğimiz “normun ihlali” ölçütü hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kayıhan İcel: *Suçların İctimai*, İstanbul 1972, s. 41. Aynı görüşte bkz. Türkan Yalçın Sancar: *Müteselsil Suç*, Ankara, Seçkin, 1995, s. 28-30.

¹²⁰ Şantaj suçu dışında başka suç tiplerine ilişkin çeşitli kararlar için bkz. Centel / Zafer / Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, s. 430.

¹²¹ “Sanık Duygun’un, aralarındaki ilişkiyi ailesine bildireceği tehdidiyle birçok defa para alması biçiminde oluşan eyleminin de zincirleme şantaj suçunu oluşturduğu gözetilmemesi”. Yargıtay 4. C.D, E/K: 951/478, T. 30.01.2007. Karar için bkz. Parlar / Hatipoğlu, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. II, s. 1776.

¹²² Ali Parlar / Muzaffer Hatipoğlu, *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu*, Ankara 2007, s. 891.

didi içeren mektuplar da yazıp kendisini aracı gibi göstererek yaptığı telefon konuşmalarında da tehditlerin ciddi olduğuna yakınanları inandırarak üç defa para almak biçiminde oluşan eyleminin 192. maddede düzenlenen korutarak yararlanma değil, 498. maddede düzenlenen yağma suçunu oluşturduğuna” hükmetmiştir.¹²³ 765 sayılı Kanun döneminde yağma suçunu düzenleyen 498. madde hem hayat hem de ırza yönelik tehditleri kapsamına aldığından, Yargıtay’ın ulaştığı çözümün yerinde olduğu söylenebilir. Buna karşın 5237 sayılı TCK bakımından olayın hukuki nitelendirmesi 107/2. maddede yer alan şantaj ve yağma suçlarının birlikte olduğu şeklinde olmalıdır. Çünkü şeref veya saygınlığa yönelik olan saldırı ile yaşam hakkına yönelik saldırı birbirinden bağımsız iki farklı suç tipi tarafından korunmaktadır.

VIII. YAPTIRIM

Suçun cezası hem birinci hem de ikinci fıkra için bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasıdır. Hükümde adli pazar cezasının alt sınıra gösterilmemiştir. Öyleyse adli para cezasının alt sınırı TCK’nın 52. maddesi uyarınca beş gündür.

IX. DİĞER SUÇLARLA İLİŞKİSİ

A. TEHDİT

TCK’nın 106. maddesinde düzenlenen tehdit suçunda; *“hayat, vücut bütünlüğü veya cinsel dokunulmazlığa yönelik bir saldırıda bulunulacağı, malvarlığı itibariyle büyük bir zarar verileceği veya sair bir kötülük edeceğinin ifade edilmesi”* söz konusudur. Oysa şantaj suçunda birinci fıkraya bakımından hak veya yükümlülük sahibi olan failin mağduru kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya zorlaması veya ondan haksız çıkar talep etmesi, ikinci fıkrada ise şeref veya saygınlığa yönelik hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidiyle mağduru faili veya üçüncü bir kişiye çıkar sağlamaya zorlanması söz konusudur. Öyleyse şantaj, konusu belli olan türde bir tehditle işlenebi-

¹²³ Y. 6. CD, E. 2003/4728, K. 2003/7058, T. 14.10.2003 (KBİBB, SGT: 09.01.2009).

len bir suçtur¹²⁴ ve tehdit suçuna göre özel bir hüküm niteliğindedir.¹²⁵ Kanunda şantaj suçuna ilişkin özel bir düzenleme olmasaydı, aynı fiiller, tehdit suçunun hafifletilmiş şeklinin maddi unsurunda yer alan “*sair kötülük*” teşkil edecek ve 106. maddeye göre cezalandırılacaktı. Nitekim yukarıda da ifade edildiği üzere, 5237 sayılı Kanun’un yürürlüğe girdiği 1 Haziran 2005 tarihiyle hükme ikinci fıkrayı ilave eden 5377 sayılı Kanun’un 8 Temmuz 2005 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmesi arasında geçen süre içerisinde işlenen suçlar bakımından durum tam olarak budur. Bu nedenle 5377 sayılı Kanun’un yürürlüğe girdiği tarihe kadar işlenen ve bugün 107/2. madde kapsamına giren şantaj suçları bakımından, tehdit suçunun hafifletilmiş şekline ceza verilmesi gerektiği gözden kaçırılmamalı ayrıca 765 sayılı Kanun döneminde işlenen suçlara ilişkin olarak lehe olan yasa tespit edilirken bu husus yine dikkate alınmalıdır.

Bu noktada tehdit suçuyla şantaj suçunun 107/2.maddede düzenlenen şeklinin birbirinde ayıran bir diğer unsurun “*yarar sağlamak maksadı*” olduğunun altını çizmek istiyoruz. Örneğin kişiyi yarar sağlama amacı olmaksızın “*şerefine dokunan bir haberi başkalarına duyurmakla tehdit etmek*” tehdit suçuna vücut verirken,¹²⁶ aynı fiili yarar sağlamak amacıyla işlemek 107/2. maddede düzenlenen şantaj suçuna vücut vermektedir.

İki suç arasındaki diğer bir fark tehdidin amaç veya araç olarak kullanılması bakımından ortaya çıkmaktadır. Tehdit suçunda amaç tehdit iken, şantaj suçunda tehdit araç olarak kullanılmaktadır.¹²⁷

Son olarak belirtmek gerekir ki tehdit suçunda yapılan fiiller hukuka aykırıyken, şantaj suçunda hukuka aykırı olmayan fiiller öne sürülerek de mağdurun zor duruma düşürülmesi mümkündür.¹²⁸ Failin, gerçekten eş cinsel olan fakat bunu saklayan mağduru bu durumu açıklamakla tehdit etmesi, bu duruma örnek olarak verilebilir.

¹²⁴ Rassat, s. 210; Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 135.

¹²⁵ Hafızoğulları / Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 171.

¹²⁶ Hafızoğulları / Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 166.

¹²⁷ Erem, “*Tehdit ve Cebir Kullanma Suçu*”, s. 875.

¹²⁸ Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 134 ve 136.

B. CEBİR

Cebir suçu TCK'nın 108. maddesinde düzenlenmiştir. Hem cebir hem de 107/1. maddede şantaj suçunda mağdurun irade özgürlüğü ihlal edilerek bir şeyi yapmaya ya da yapmamaya zorlanması söz konusudur. Öte yandan iki suç tipi kullanılan araçlar bakımında birbirinden ayrılmaktadır. Cebir suçunda yukarıda da belirtildiği üzere fiziki zorlama kullanılırken¹²⁹, şantaj suçu tehdit yoluyla işlenmektedir.

C. YAĞMA

Mala karşı suçlardan biri olan yağma suçu, TCK'nın 148. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Yağma da şantaj gibi çok hukuki konulu bir suçtur.¹³⁰

Yağmayla şantaj, kullanılan araçlar¹³¹ ve korunan hukuki değerler¹³² bakımından birbirinden ayrılmaktadır. 107/1. maddede yer alan şantaj suçuyla yağma suçunun maddi unsurlarının kesişmesine imkân yoktur. 107/2. maddede yer alan şantaj suçu ise tehdidin konusu bakımından yağma suçundan ayrılmaktadır. Şantaj suçunda şeref veya saygınlığa yönelik hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidi söz konusuyken; yağma suçunda hayat, vücut veya cinsel dokunulmazlığa yönelik bir saldırı ya da malvarlığına yönelik bir saldırı tehdidi söz konusudur.¹³³ Dolayısıyla ünlü bir kişiye belirli bir miktar para vermediği takdirde, kendisine ya da yakınlarına zarar verileceğini ifa-

¹²⁹ Artuk / Gökçen / Yenidünya, s. 204.

¹³⁰ Tezcan / Erdem / Önok, s. 550; Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, s. 145.

¹³¹ Veron, s. 266; Pradel / Danti Juan, s. 655.

¹³² Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 137.

¹³³ Şantaj ve yağma suçlarının hangisinin hangi hukuksal değerleri koruyacağına ilişkin ayrımın 1988 yılında 192. maddede yapılan değişikliklerle tam olarak yapılmış olması, uygulamada ciddi haksızlıklara yol açmıştır. 192. maddenin ilk halinde yalnızca "Bir kimsenin namusunu ihlal edecek veya itibarını kırarak bir maddeyi matbuat vasıtasıyla ifşa eylemek yahut bu yolda isnatta bulunmak tehdidi" bu maddenin kapsamına giriyordu. Aynı davranışın kişilere doğrudan bildirmek şeklinde işlenmesi halinde ise yağma suçunun gerçekleştiği kabul ediliyordu. Dolayısıyla namus veya itibara zarar verecek hususları herkese basın yoluyla duyurmak, birkaç kişiye duyurmaktan kat kat az cezayı gerektiriyordu. Konuya ilişkin olarak bkz. YCGK, E.1986/6-145, K. 1986/192, T. 12.05.1986. (KBİBB, SGT: 09.01.2009)

de etmek şantaj suçuna değil, yağma suçuna vücut verir.¹³⁴ Benzer şekilde, uçaktaki bir yolcunun kendisine belli bir miktar para verilmezse, üzerindeki bombayı patlatacağını ifade etmesi de yağma suçu teşkil eder.¹³⁵ Basında genellikle şantaj olarak adlandırılmasına karşın bir kişiyi kaçıırıp, ona zarar vermeden geri verme karşılığında fidye istenmesi de yağma ve kişiyi özgürlüğünden yoksun kılma suçlarına vücut verir.¹³⁶

765 sayılı TCK döneminde failin, uydurduğu bir olaya dayanarak mağdurdan menfaat sağlamaya çalışması yağma suçuna vücut vermekteydi.¹³⁷ 5237 sayılı TCK bakımından aynı fiil 107/2. madde düzenlenen şantaj suçunun “şeref veya saygınlığa zarar verecek nitelikte hususları isnat etme” hipotezini teşkil etmektedir. Öğretide 5237 sayılı TCK’da yağma suçuyla korunan hukuki değerlerin sayma yoluyla belirlenmesinden dolayı, bu fiilin şantaj suçu kapsamında düzenlenmesi zorunluluğu doğduğu oysa yağma suçu kapsamında bırakılmasının daha uygun olabileceği ifade edilmektedir.¹³⁸ Söz konusu tespit doğru olmasına karşın ulaşılan sonuca katılmamaktayız. Çünkü failin şeref veya saygınlığa zarar vermesindeki kötülükle, yağma suçuyla korunan değerlere zarar vermesindeki kötülük eş değerde değildir. Öte yandan isnatta bulunan yani uydurduğu bir hususu açıklayarak iftira eden failin kötülüğü daha fazla olduğundan, şeref veya saygınlığa zarar verebilecek nitelikte hususların isnat edilmesi halinde, bu hususların açıklanmasından daha ağır ceza verileceği yönünde bir düzenleme yapılması daha uygun olacaktır. Yargıtay 765 sayılı TCK’nın 192. maddesinde 3445 sayılı Kanun’la değişiklik yapılmasından önce, bu fiillerin yağma suçunun oluştuğuna hükmetmekteydi.¹³⁹ Dolayısıyla eğer 107/2. maddede yer alan şantaj suçuna ilişkin düzenleme olmasaydı, bu fiiller bakımından 148/1. maddede yer alan yağma suçunun “malvarlığı itibariyle büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek bir malın teslimine zorlamak” hipotezinin uygulanması gerekecekti.

¹³⁴ Pradel / Danti Juan, s. 655; Larquier / Conte, s. 97.

¹³⁵ Larquier / Conte, s. 97.

¹³⁶ Özbek, 704.

¹³⁷ Koca, “Yağma Suçunun Kimi Suçlardan Ayrımı”, s. 1493 ve 1494.

¹³⁸ Üzülmöz, Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları, s. 137.

¹³⁹ Koca, “Yağma Suçunun Kimi Suçlardan Ayrımı”, s. 1492.

765 sayılı TCK döneminde gerçekleşen başka bir olayda Yargıtay, “evli olmayan mağdurların seviştiklerini anne ve babalarına söyleme tehdidi” karşılığında para ve ziynet eşyalarının alan failin yağma suçunu değil, şantaj suçunu (765 sayılı TCK dönemindeki tehdit ile menfaat sağlama suçu) oluşturduğuna yerinde olarak karar vermiştir.¹⁴⁰

Yağma suçunun hafifletici nedenlerin birinin düzenlendiği 150/1. maddede kişinin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağını tahsil amacıyla tehdit veya cebir kullanması halinde, ancak tehdit veya kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı ifade edilmektedir. 107/1. maddede yer alan hipotezlerden birisiyse bir hakkı olan faili bir şeyi yapacağından bahisle kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeye mağduru zorlamaktır. Borç ödemek borçlunun bir yükümlüğü ve kanuna uygun bir husus olduğundan iki hükmün uygulama alanı tamamen farklıdır.

Yağma suçuyla şantaj suçuna ilişkin olarak değinmek istediğimiz son husus Fransız Ceza Hukuku’nda yağma, şantaj ve mala karşı işlenen diğer bazı suçlara ilişkin özel tekrür düzenlemesidir. Bu hukuk sisteminde Fransız Ceza Kanunu’nun 132-16. maddesinde yer alan hüküm uyarınca hırsızlık, yağma, şantaj, dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçları tekrür bakımından birbirine esas teşkil edilmektedir.

D. RÜŞVET, GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA, İRTİKAP

Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, TCK’nın 250/1. maddesinde düzenlenen icbar suretiyle irtikâp suçundan cezalandırılmaktadır. TCK’nın 257/3. maddesindeyse kamu görevlisinin irtikâp suçunu oluşturmadığı takdirde görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlanmasının, görevi kötüye kullanma suçuna vücut verdiği ifade edilmektedir. Buna karşın kamu görevlisi, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçeve-

¹⁴⁰ Karar için bkz. Yılmaz Güngör Erdurak: *Türk Ceza Kanunu*, 3. Baskı, Ankara Ocak 1994, s. 338.

sinde bir yarar sağladığı takdirde, 252. madde uyarınca rüşvet suçundan cezalandırılmaktadır.

Bu başlık altında sayılan üç suç tipinin ve 107/1. maddede düzenlenen şantaj suçunun maddi unsurlarının aynı olayda gerçekleşmesi mümkündür. Bu suçların ayrıldığı nokta ise rüşvet, irtikâp ve görevi kötüye kullanma suçlarında fail, görevi başındaki bir kamu görevlisi olmasına karşın, şantaj suçun failinin herhangi bir kişi olmasıdır.

Anlatılanları örnekle somutlaştırmak gerekirse, kamu görevlisi olan doktorun hastayı ameliyat etmek için para istemesi halinde görevi kötüye kullanma, para istemenin mağduru icbar edecek düzeye ulaşması halinde irtikâp, polis memurunun kırmızı ışıkta geçen aracın sürücüsünden ceza kesmemek için para alması halinde ise rüşvet suçu söz konusu olmaktadır. Her üç olayda da kamu görevlisi kamu görevini yerine getirme yükümlülüğü altındadır fakat görevini yerine getirmek veya getirmemek için haksız çıkar sağlamaktadır. Oysa fail herhangi bir hakkı veya yükümlülüğü olan fakat kamu görevlisi olmayan ve kamu görevi yerine getirmeyen bir kişi olduğunda, şantaj suçu ortaya çıkmaktadır.

E. DOLANDIRICILIK

TCK'nın 157. maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçuyla, şantaj suçunun maddi unsurları birbirinden tamamen farklıdır. Dolandırıcılık suçunda mağdurun hileyle aldatılıp malvarlığı üzerinde yanlış tasarrufa yöneltilmesi söz konusuyken, şantaj suçunda mağdur tehdidin oluşturduğu baskıyla iradesi bu yönde olmadığı halde malvarlığı veya yarar sağlayıcı diğer hakları üzerinde tasarrufta bulunmaya zorlanmaktadır.¹⁴¹

Yukarıda suçun maddi unsuru açıklanırken örneklerle de belirtildiği üzere failin bir hak ya da yükümlülüğü bulunmamasına rağmen, mağduru buna inandırması halinde sağlanmak istenen menfaatin tü-

¹⁴¹ Bkz. Üzülmöz, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 135; Hafızoğulları / Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 173; Üzülmöz, "Şantaj Suçu", s. 178.

rüne ve olayın özelliklerine göre dolandırıcılık suçunun gerçekleşmesi söz konusu olabilir.¹⁴²

F. ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİNİ İHLAL

TCK'nın 134. maddesinde düzenlenen özel hayatın gizliliğini ihlal suçuyla, 107/2. maddede düzenlenen şantaj suçunun "şeref veya saygınlığa zarar verecek nitelikte hususların açıklanması" hipotezinin sık sık birlikte gerçekleştiği bilinmektedir. Zira şantaj fiillerinin önemli bir kısmında kişilerin cinsel ilişki sırasında çekilmiş ses veya görüntüleri, uygunsuz fotoğrafları vs. kullanılmaktadır. Bilindiği üzere bunları kayda almak 134/1. maddedeki suça, ifşa etmek ise 134/2. maddedeki suça vücut vermektedir. Söz konusu ses veya görüntülerin yayınlanacağı kişiye söylemek ise tehdit veya şantaj suçuna vücut verir. Ses veya görüntüleri çeken kişiyle, bunları ifşa etmekle tehdit eden kişi aynı olsa dahi cezaların içtima ettirilmesi gerekir zira ortada iki ayrı hukuki değeri koruyan iki farklı suç bulunmaktadır. Şantaj suçuna ilişkin olmamakla birlikte, bu görüntüleri çekenle yayınlayan aynı kişi olduğunda da hem 134/1 hem de 134/2. maddelerden ayrı ayrı ceza verilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.¹⁴³ Zira burada farklı davranışlar vardır ve Kanunun bir hükmünün aynı davranışla birden fazla ihlal edilmesi söz konusu olmadığından fikri içtima kurallarının uygulanması mümkün değildir.

X. SONUÇ

TCK'nın 107. maddesinde düzenlenen şantaj suçuyla asıl korunan değer irade özgürlüğüdür. Öte yandan bazı hipotezlerde, irade özgürlüğüne ek olarak malvarlığı değerleri de korunmaktadır. Suç, 765 sayılı TCK'nın 188. maddesinde yer alan şartlı tehdit suçuyla 192. maddesinde yer alan tehdit ile menfaat sağlama suçlarının bazı unsurlarından oluşan, dolayısıyla hukukumuz bakımından yeni sayılabilecek bir suç tipidir.

¹⁴² Üzülmüş, *Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, s. 145; Özbek, s. 702; Hafızoğulları / Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 173.

¹⁴³ Farklı gerekçeyle aynı görüşte bkz. Tezcan / Erdem / Önok, s. 470.

TCK'nın 107/1. maddesinde suçun haksız çıkar sağlamak amacıyla işlenebileceği bir hipotez yer almaktadır. 107/2. maddede yer alan suç tipi ise yalnızca yarar elde etmek amacıyla elde işlenebilmektedir. Kanımızca her iki maddede de ifade edilen maddi çikardır. Dolayısıyla bu bakımından Kanun'a bir açıklık getirilmesinin ve her iki fıkrada da aynı ifadenin kullanılmasının uygulamada ortaya çıkabilecek karışıklığı önleyeceği düşüncesindeyiz.

Buna ek olarak yapılacak bir Kanun değişikliğiyle 107/1. madde-deki ifade bozukluğunun giderilmesi yerinde olacaktır.

Kanun'un şantaj suçuna ilişkin düzenlemesini genel olarak olumlu bulmaktayız. Öte yandan kanuna ikinci bir fıkra ekleneceğine, hüküm tek fıkra olarak yeniden düzenlenebilir ve sağlanan hukuki koruma daha geniş tutulabilirdi. Örneğin hükmün bu haliyle failin, şeref veya saygınlığına zarar verecek hususları açıklayacağı veya isnat edeceği tehdidiyle bir kimseye kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yaptırmaması veya yükümlü olduğu bir şeyi yaptırmaması şantaj suçun kapsamı dışında kalmaktadır. Mevzuatımızın bugünkü haliyle bu nitelikte bir fiil ancak tehdit suçunun "*sair kötülük etmek*" hipotezi kapsamında değerlendirilebilir. Oysa kişinin irade özgürlüğünün ihlali bakımından söz konusu fiilin, çıkar sağlamaya ilişkin hipotezden farkı yoktur. Yapılacak düzenlemede Fransız Ceza Kanunu'nun ilgili hükümlerinin ve bu hükümde korunan hukuki değerlerin esas alınması düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- Adem Sözüer, "Tehdit Suçu", *İÜHFM*, C. 54, 1994, S. 1-4, s. 132.s. 125-146.
- Ahmet Gökçen, "Hürriyete Karşı Suçlar", www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/117.doc, s. 7 (SGT: 14.05.2010).
- Ali Parlar / Muzaffer Hatipoğlu, *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu*, Ankara 2007.
- Ali Parlar / Muzaffer Hatipoğlu, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. II, Ankara 2008.

- Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C. II-III, İstanbul, Beta, 1992.
- Ayhan Önder, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, İstanbul, Beta, 1994.
- Çetin Arslan / Bahattin Azızağaoğlu, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Ankara Kasım 2004.
- Çetin Özek, "Türk Ceza Kanununa Göre Hürriyet Aleyhine Cürümlerin Temel Prensipleri", *İÜHFİM*, C. 29, Y. 1964, S. 4, s. 933-995.
- Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 5. Bası, Ankara, Yetkin, 2005.
- Durmuş Tezcan / Mustafa Ruhan Erdem / R. Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 6. Baskı, Ankara, Seçkin, 2008.
- Ersan Şen, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006.
- Faruk Erem, "Tehdit ve Cebir Kullanma Suçu", *AD*, Y. 1952, S. 7, s. 863-879.
- Francisque Goyet, *Précis de droit pénal spécial*, Paris 1945.
- Hasan Tahsin Gökcan, "Nitelikli ve Basit Tehdit Suçu (TCK 191/1, son)", *YD*, C. 24, Ekim 1998, S. 96, s. 605-622.
- Haydar Erol, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu*, Ankara (tarihsiz).
- Haydar Erol, *İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, Ankara 1999.
- İlhan Üzülmöz, "Şantaj Suçu (m. 192)", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. VIII, S. 1-2, 173-198.
- İlhan Üzülmöz, *Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar Sistemi Çerçevesinde Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları*, Ankara, Turhan, 2007 (Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları).
- İsmail Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu*, Ankara, Malkoç Kitapevi, 2005.
- Jean Larquier / Philippe Conte: *Droit pénal des affaires*, 11ème édition, Paris 2004.
- Jean Pradel / Michel Danti Juan, *Manuel de droit pénal spécial*, Paris 2004.
- Kayihan İçel, *Suçların İçtimalı*, İstanbul 1972.
- Mahmut Koca, *Yağma Cürümleri*, Ankara, Seçkin, 2003.
- Mahmut Koca, "Yağma Cürmünün Kimi Suçlardan Ayrımı", *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı* içinde, İstanbul 2002, s. 1479-1502.

- Mehmet Emin Artuk / Ahmet Gökçen / Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, Turhan, 2006.
- Michel Veron, *Droit pénal spécial*, 11ème édition, Paris 2006.
- Michéle Laure Rassat, *Droit pénal spécial - Infractions des et contre les particuliers*, 5ème édition, Paris 2006.
- Mustafa Güven, "Tehdit Suçunun Objektif Yapısı Üzerine Bir İnceleme", *AD*, 1987, S. 4, s. 64. s. 52-72.
- Necati Meran, *Kişilere Karşı Suçlar*, Ankara, Seçkin, 2005.
- Nevzat Toroslu / Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara, Savaş, Ekim 2008.
- Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Ankara, Savaş, 2009.
- Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Ankara, Savaş, Ekim 2009.
- Nur Centel / Hamide Zafer / Özlem Yenerer Çakmut, *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, C. I, İstanbul, Beta, 2007.
- Nur Centel / Hamide Zafer / Özlem Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 4. Bası, İstanbul, Beta, 2006.
- Süheyl Donay, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, İstanbul, Beta, 2007, s. 172.
- Türkan Yalçın Sancar, *Müteselsil Suç*, Ankara, Seçkin, 1995.
- Veli Özer Özbek, *İzmir Şerhi C. II Özel Hükümler*, Ankara, Seçkin, 2008.
- Yılmaz Güngör Erdurak, *Türk Ceza Kanunu*, 3. Baskı, Ankara Ocak 1994.
- Yüksel Ersoy, *Çalışma Hürriyetine Karşı Suçlar*, Ankara 1973.
- Zeki Hafızoğulları / Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 2. Baskı, Ankara, U -SA, 2010.
- Zeki Hafızoğulları / Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Karşı Suçlar*, Ankara, U S-A, 2010.